

Medijacijska uloga kognitivne distraktibilnosti u odnosu nezadovoljstva vlastitim fizičkim izgledom i seksualnog funkcioniranja

---

Dekanić, Gracia

Master's thesis / Diplomski rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:794463>

Rights / Prava: [In copyright](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2021-04-18**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

Sveučilište u Rijeci

Filozofski fakultet u Rijeci

Diplomski studij psihologije

Gracia Dekanić

**Medijacijska uloga kognitivne distraktibilnosti u odnosu nezadovoljstva vlastitim
fizičkim izgledom i seksualnog funkcioniranja**

Diplomski rad

Rijeka, 2018.

Sveučilište u Rijeci
Filozofski fakultet u Rijeci
Diplomski studij psihologije

Gracia Dekanić

**Medijacijska uloga kognitivne distraktibilnosti u odnosu nezadovoljstva vlastitim
fizičkim izgledom i seksualnog funkcioniranja**

Diplomski rad

Mentorica: doc. dr. sc. Jasminka Juretić

Rijeka, 2018.

Izjavljujem pod punom moralnom odgovornošću da sam diplomski rad izradila samostalno, znanjem stečenim na Odsjeku za psihologiju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Rijeci, služeći se navedenim izvorima podataka i uz stručno vodstvo mentorice doc. dr. sc. Jasminke Juretić.

Rijeka, rujan, 2018.

SAŽETAK

Cilj istraživanja bio je ispitati medijacijsku ulogu kognitivne distraktibilnosti vezane za percepciju vlastitog fizičkog izgleda i kognitivne distraktibilnosti vezane za kvalitetu seksualne izvedbe u odnosu između nezadovoljstva vlastitim fizičkim izgledom i seksualnim funkcioniranjem kod žena i muškaraca heteroseksualne orijentacije. U ovom se istraživanju, ujedno, provjerila značajnost interspolnih te intraindividualnih razlika u sadržaju kognicija koje ometaju muškarce i žene tijekom seksualnih aktivnosti. Istraživanje je provedeno uz sudjelovanje 144 žene i 72 muškarca koji su *online* ispunili mjere samoprocjene: Zadovoljstvo slikom tijela, Skalu kognitivne distraktibilnosti, Indeks seksualnog funkcioniranja žena odnosno Internacionalni indeks seksualnog funkcioniranja muškaraca. Rezultati interspolnih razlika pokazuju kako su muškarci značajno više od žena ometani kognicijama o vlastitoj seksualnoj izvedbi, dok ispitivanjem intraindividualnih razlika i žene i muškarci izjavljuju kako su češće okupirani mislima o seksualnim pokretima, negoli o vlastitom fizičkom izgledu tijekom seksualnih aktivnosti. Regresijskom analizom dobiveno je kako nezadovoljstvo slikom tijela samo kod žena ima učinak na seksualno funkcioniranje i to putem djelovanja učestalih kognicija koje ometaju seksualne aktivnosti. Nalazi ovog istraživanja ističu važnost kognicija koje interferiraju sa seksualnim funkcioniranjem kao i razlike koje su uočene u sadržaju kognicija koje ometaju muškarce i žene tijekom seksualnih aktivnosti.

Ključne riječi: slika tijela, kognitivna distraktibilnost, seksualno funkcioniranje

The Mediating Role of Cognitive Distraction on Body Dissatisfaction and Sexual Functioning

ABSTRACT

The aim of this study was to examine the mediator role of cognitive distraction based on body appearance and cognitive distraction based on sexual performance on body dissatisfaction and sexual functioning among heterosexual women and men. Besides the main aim of this study, the current study examined between - gender and within - gender difference in the content of cognitive distraction during sexual activity. In research participated 144 women and 72 men which filled out *online* survey made up of self - measurements: Satisfaction with Body Image Scale, Cognitive Distraction Scale, The Female Sexual Function Index or The International Index of Erectile Function. Between - gender analysis revealed that men reported higher levels of cognitive distraction based on sexual performance than did women. While, within - gender analysis revealed that women, like men, reported higher levels of cognitive distraction based on sexual performance. A regression analysis indicated that, only for women, both cognitive distractions mediated the effects of body dissatisfaction on sexual functioning. The findings of current study can demonstrate significance of the cognitions that interferes with sexual functioning as well as the gender differences in the content of cognitive distraction during sexual activities which are noted.

Key words: body image, cognitive distraction, sexual functioning

SADRŽAJ

1. Uvod.....	1
1.1. Kognitivna distraktibilnost tijekom seksualne aktivnosti	2
1.1.1. Razvoj kognitivne distraktibilnosti tijekom seksualne aktivnosti.....	3
1.1.2. Emocionalna komponenta u razvoju kognitivne distraktibilnosti.....	5
1.2. Spolne razlike u kognitivnoj distraktibilnosti tijekom seksualne aktivnosti.....	6
1.2.1. Objašnjenje spolnih razlika u kognitivnoj distraktibilnosti tijekom seksualne aktivnosti	8
1.3. Slika tijela i seksualno funkcioniranje	11
1.4. Slika tijela, kognitivna distraktibilnost tijekom seksualne aktivnosti i seksualno funkcioniranje	12
1.5. Cilj istraživanja	14
2. Problemi i hipoteze istraživanja	15
2.1. Problemi.....	15
2.2. Hipoteze	15
3. Metoda.....	17
3.1. Sudionici	17
3.2. Mjerni instrumenti.....	19
3.2.1. Opći podaci	19
3.2.1.1. Kontrolna pitanja.....	19
3.2.2. Upitnik slike tijela i strategija za promjenu tjelesnog izgleda	20
3.2.3. Skala kognitivne distraktibilnosti.....	21
3.2.4. Indeks seksualnog funkcioniranja žena.....	21
3.2.5. Internacionalni indeks seksualnog funkcioniranja muškaraca	23
3.3. Postupak.....	24
4. Rezultati	26
4.1. Povezanost mjerenih varijabli.....	27
4.2. Interspolne i intraindividualne razlike u sadržaju distraktibilnih kognicija.....	28
4.3. Medijacijska uloga kognitivne distraktibilnosti	30

4.3.1. Kognitivna distraktibilnost vezana za percepciju vlastitog fizičkog izgleda kao medijator kod žena.....	31
4.3.2. Kognitivna distraktibilnost vezana za kvalitetu seksualne izvedbe kao medijator kod žena.....	34
4.3.3. Kognitivna distraktibilnost vezana za percepciju vlastitog fizičkog izgleda kao medijator kod muškaraca	36
4.3.4. Kognitivna distraktibilnost vezana za kvalitetu seksualne izvedbe kao medijator kod muškaraca	36
5. Rasprava	37
5.1. Ograničenja i implikacije istraživanja.....	40
6. Zaključak.....	44
7. Literatura	45

1. Uvod

Živimo u svijetu u kojem se seksualnost promovira i razmatra na različite načine i kroz različite komunikacijske kanale. Tema seksualnosti postala je toliko raširena u različitim područjima ljudskog funkcioniranja da je nemoguće zaniijekati važnost koju seksualnost ima u čovjekovom funkcioniranju. Seksualno funkcioniranje, seksualni odnosi, te seksualna ponašanja važan su dio ljudskog funkcioniranja, kao i središnje teme međuljudske komunikacije. Čovjek je rođen kao seksualno biće te vlastitu seksualnost razvija kroz čitav život (Masters, Johnson i Kolodny, 2006). Iako psiholozi i ostali istraživači iz područja ljudske seksualnosti neprestano ispituju različite ponašajne obrasce, čime pomažu u razumijevanju svake osobe i njezinih teškoća, seksualnost svakog pojedinca jedinstvena je samo njemu. Detaljno proučavanje i ispitivanje ljudske seksualnosti može doprinijeti rješavanju seksualnih teškoća s kojima se većina ljudi nerijetko suočava. Znanstveno bavljenje seksualnosti ne uključuje samo informiranje o adekvatnim spolnim odnosima ili uspostavljanje pravila ponašanja koja bi dovela do uspješnih spolnih odnosa, već se ispitivanjem ljudske seksualnosti doprinosi stvaranju šireg znanja od kojeg bi svaka osoba imala koristi u svakodnevnom životu.

Premda su se znanja i pisani zapisi o seksualnosti prenosili već u ranim razdobljima čovjekovog postojanja, prve znanstvene spoznaje, kao i istraživanja o seksualnom funkcioniranju provedena su tek u 19. stoljeću. Prvim znanstvenicima koji su se znanstveno bavili područjem ljudske seksualnosti te značajno doprinijeli razvoju ovog područja smatraju se von Krafft - Ebing (1965), Kinsey (Kinsey, Pomeroy i Martin, 1949), kao i Masters i Johnsonova (1966). Svi su oni u svojim radovima iznosili nove nalaze i spoznaje iz navedenog područja, pri čemu su ostavili značajan trag u povijesti istraživanja o ljudskoj seksualnosti.

1.1. Kognitivna distraktibilnost tijekom seksualne aktivnosti

Masters i Johnsonova (1966) prvi su istraživači iz područja seksualnosti koji su započeli sa znanstvenim ispitivanjem fiziologije i anatomije seksualnosti. U svojim radovima (Masters i Johnson, 1966, 1970; Masters, Johnson i Kolodny, 2006) definirali su ključne pojmove vezane uz seksualnost, objasnili različite dimenzije ljudske seksualnosti te opisali različite kontekste u kojima se naglašava ljudska seksualnost. Uz objašnjavanje seksualnog funkcioniranja, opisali su i seksualne poremećaje i bolesti. Prilikom opisivanja, prvenstveno su se koristili podacima koje su prikupili vlastitim istraživanjima (Masters i Johnson, 1970). Nastojali su objasniti sve simptome, znakove i mehanizme koje su primijetili kod sudionica i sudionika vlastitih istraživanja, a koji su doprinijeli razvoju različitih seksualnih teškoća. U svoja su istraživanja podjednako uključivali i muškarce i žene, pri čemu su naglašavali spolne razlike u seksualnosti te seksualnim poremećajima koje su tada uočavali. Prvi su opisali poremećaje seksualnog funkcioniranja koji su karakteristični za muškarce i žene, poput prerane ejakulacije, nemogućnosti postizanja ejakulacije, impotencije (primarne i sekundarne), nemogućnosti postizanja orgazma (posebno za muškarce i za žene), vaginizam, dispareuniju (posebno za muškarce i za žene) te ostale seksualne teškoće (Masters i Johnson, 1970).

Već u uvodnim dijelovima svoje knjige o seksualnim poremećajima, Masters i Johnsonova (1970) usmjeravaju se na poteškoće koje mogu ometati pojedince tijekom seksualnih aktivnosti, a koje nisu primarno posljedica fizioloških ili anatomskih oštećenja spolnih organa. Među najistaknutijima, po prvi put, spominju proces "*spectatoring*" koji se u hrvatskom jeziku prevodi kao *kognitivna distraktibilnost*. "*Spectatoring*" ili *kognitivna distraktibilnost* se objašnjava kao internalni proces preusmjeravanja vlastite pažnje s erotskih podražaja na one koji nisu erotski u trenutku spolnog odnosa s partnerom ili partnericom. Autori objašnjavaju kako distrakciju izaziva afektivna reakcija osobe, odnosno osoba doživljava intenzivan strah i anksioznost kako njezino ponašanje neće biti adekvatno, zbog čega se pretjerano usmjerava na ostale podražaje koji nisu seksualne prirode, poput vlastitih pokreta, vlastitog fizičkog izgleda ili vlastite atraktivnosti tijekom spolnog odnosa. Takvu su definiciju kognitivne distraktibilnosti zadržali i drugi istraživači koji su se nastavili baviti razumijevanjem ovog procesa (Carvalho, Godinho i Costa, 2016; Dove i Wiederman, 2000; Meana i Nunnink, 2006; Pascoal, Narciso i Monteiro Pereira, 2012; Sanchez i Kiefer, 2007; Silva, Pascoal i Nobre, 2016; Trapnell, Meston i Gorzalka, 1997; Wiederman, 2001).

Kod osobe koja je često ometana neerotskim sadržajima tijekom seksualne aktivnosti povećava se mogućnost razvoja seksualnih disfunkcija poput erektilne disfunkcije (Nobre, 2010; Nobre i Pinto-Gouveia, 2006, 2008), impotencije (Nobre i Pinto-Gouveia, 2008) te nemogućnosti postizanja orgazma (Cuntim i Nobre, 2011; Nobre i Pinto-Gouveia, 2008). Wiederman (2001) smatra kako je upravo ometenost kognicijama neerotskog sadržaja jedan od glavnih izvora seksualnih poteškoća i kod muškaraca i kod žena, što brojni drugi istraživači potvrđuju u svojim istraživanjima (Carvalheira, Godinho i Costa, 2016; Cuntim i Nobre, 2011; Dove i Wiederman, 2000; Masters i Johnson, 1970; Meana i Nunnink, 2006; Nobre, 2010; Nobre i Pinto-Gouveia, 2008; Pascoal, Narciso, Monteiro Pereira, 2012; Silva, Pascoal i Nobre, 2016; Wiederman, 2000).

1.1.1. Razvoj kognitivne distraktibilnosti tijekom seksualne aktivnosti

Učinak kognitivne distraktibilnosti tijekom seksualne aktivnosti nije posve istražen iako se o tom procesu već raspravljalo i pisalo (Abrahamson, Barlow, Sakheim, Beck i Athanasiou, 1985). Znanstvenici su se uglavnom bavili ispitivanjem nastanka i razvoja kognitivne distraktibilnosti kod muškaraca i žena. Pobornici kognitivne teorije, poput Barlowa (1986), objašnjavaju kako osoba može razviti teškoće u seksualnom funkcioniranju zbog prethodno kreiranog očekivanja o tome kako se treba ponašati i koje pokrete treba činiti tijekom spolnih odnosa. Ukoliko osoba tijekom seksualne aktivnosti percipira vlastiti seksualni odgovor nezadovoljavajućim i neadekvatnim, tijekom svake iduće seksualne aktivnosti nameće joj se kreirano očekivanje seksualnog odgovora kojeg treba izvesti. Takvo očekivanje pojačava osjećaj anksioznosti zbog percepcije vlastite neadekvatnosti. Uočava se kako osoba koja je ometana mislima o vlastitim pokretima tijekom seksualne aktivnosti neadekvatno raspoznaje erotske podražaje koji su neophodni za povećanje i/ili stvaranje seksualnog uzbuđenja (Barlow, 1986), te se time njezina pažnja usmjerava na podražaje koji nisu erotski (Wiederman, 2001).

Percepcija vlastitog seksualnog ponašanja neće u svim situacijama dovesti do poteškoća u seksualnom funkcioniranju. Ukoliko osoba percipira vlastiti seksualni odgovor kao zadovoljavajući, usmjerenost na vlastite pokrete može imati pozitivan učinak na seksualno funkcioniranje muškarca ili žene. Percipiranje vlastitog seksualnog odgovora kao nezadovoljavajućeg pojačava usmjerenost na evaluaciju seksualnog ponašanja, uz

istovremenu smanjenu usmjerenost na seksualne podražaje, osjete ili dodire (Masters i Johnson, 1970). Trapnell, Meston i Gorzalka (1997) smatraju kako samousmjerenost na pokrete ili vlastiti fizički izgled tijekom seksualne aktivnosti facilitira očekivano ponašanje. Drugim riječima, osoba koja je zadovoljna pokretima ili ponašanjima koje izvodi tijekom seksualnih aktivnosti će imati bolje seksualno funkcioniranje od osobe koja nije zadovoljna pokretima ili ponašanjima koje čini tijekom seksualne aktivnosti.

Smanjeno seksualno uzbuđenje može nastati kao posljedica učestale ometenosti neerotskim podražajima (Abrahamson i sur., 1985; Adams, Haynes i Brayer, 1985; Dove i Wiederman, 2000; Elliott i O'Donohue, 1997; Farkas, Sine i Evans, 1979; Geer i Fuhr, 1976), što je u podlozi izbjegavanja seksualnih aktivnosti ili drugih seksualnih disfunkcija (Barlow, 1986; Cranston-Cuebas i Barlow, 1990; Wiederman, 2001). Istraživanje koje je uključivalo studentice u dobi od 18. do 21. godine potvrdilo je značajan negativan učinak kognitivne distraktibilnosti na njihovo seksualno funkcioniranje (Dove i Wiederman, 2000). Učestalije preusmjeravanje pažnje na neerotske podražaje tijekom seksualnih aktivnosti kod studentica je rezultiralo sniženim samopoštovanjem, nižim seksualnim zadovoljstvom, smanjenom učestalosti i mogućnosti postizanja orgazma, kao i većom potrebom za lažiranjem orgazma. Druga istraživanja u kojima su bili ispitani isključivo muškarci (Farkas, Sine i Evans, 1979; Geer i Fuhr, 1976) ukazala su kako je seksualno funkcioniranje muškaraca varijabilno te ovisi o distrakcijama koje se zadaju tijekom promatranja seksualnog materijala. Što je zahtjevnost procesiranja neerotskog podražaja bila složenija, seksualno uzbuđenje muškaraca je bilo niže (Geer i Fuhr, 1976).

1.1.2. Emocionalna komponenta u razvoju kognitivne distraktibilnosti

Nakon revolucionarnih otkrića u području ljudske seksualnosti kreiralo se gotovo univerzalno mišljenje tadašnjih znanstvenika kako je anksioznost glavni uzročnik svih seksualnih poteškoća. Anksioznost se najčešće povezivala s nastankom kognitivne distraktibilnosti tijekom seksualne aktivnosti, no istraživanja nisu davala jednoznačne rezultate (Beck i Barlow, 1984).

U podlozi istraživanja utjecaja anksioznosti na seksualno funkcioniranje osoba, ispitivali su se parasimpatički i simpatički odgovori središnjeg živčanog sustava, pri čemu su istraživači očekivali simpatičku inhibiciju seksualnog uzbuđenja uslijed prethodnog pojačanja simpatičkog odgovora. Time su htjeli testirati Wolpeov (1968) koncept recipročne inhibicije. Sukladno recipročnoj inhibiciji (Wolpe, 1968), seksualno uzbuđenje i anksioznost su u međusobnom inhibitorskom odnosu, zbog čega se očekivalo kako će pojačana aktivnost simpatičkog živčanog sustava smanjiti, odnosno inhibirati seksualno uzbuđenje uslijed procesiranja erotskog materijala.

Barlow, Sakheim i Beck (1983) proveli su eksperiment kojim su nastojali ispitati utjecaj anksioznosti na seksualno uzbuđenje. Anksioznost su izazvali prijetnjom električnim šokom tijekom prikazivanja filma erotskog sadržaja. Eksperiment je sadržavao tri uvjeta: u prvom uvjetu sudionicima je rečeno da će primiti električni šok ukoliko ne postignu erekciju određene veličine, u drugom uvjetu sudionicima je rečeno da će primiti električni šok neovisno o veličini erekcije, dok se u trećem uvjetu nije zadao električni šok. U oba uvjeta u kojima se sudionicima iskazala prijetnja električnim šokom sudionici su postigli veću erekciju u odnosu na sudionike iz trećeg uvjeta, u kojem nije bilo prijetnje električnim šokom. Sukladno nalazima zaključili su kako anksioznost ima facilitirajući učinak na seksualno uzbuđenje muškaraca. Jednaki facilitirajući učinak anksioznosti na seksualno uzbuđenje uočen je i kod žena (Hoon, Wincze i Hoon, 1977), međutim, istraživanje Langea, Winczea, Zwicka, Feldmana i Hughesa (1981) ukazuje na potpuno suprotne nalaze u usporedbi s prethodno spomenutim istraživanjima. Lange i sur. (1981) su svojim sudionicima umjetno izazvali anksioznost dajući im injekciju epinefrina. Nakon injekcije, sudionicima su prezentirali film s erotskim sadržajem, pri čemu su promatrali promjenu u penilnoj cirkumferenciji. Dobiveni podaci pokazali su inhibirajući utjecaj farmakološki izazvane anksioznosti na seksualno uzbuđenje muškaraca.

Iz prethodno navedenog može se uočiti kako su nalazi istraživanja kontradiktorni, što se može pripisati različitoj metodologiji koju su autori koristili u svojim istraživanjima. U opisima istraživanja, uočava se potpuno različita operacionalizacija anksioznosti (prijetnja električnim šokom, injekcija epinefrina ili anksioznost inducirana sadržajem filma), ali i razlika među sudionicima koji su pristupili istraživanjima. Takva ograničenja mogu ometi donošenje jasnog zaključka o ulozi anksioznosti u razvoju kognitivne distraktibilnosti (Cranston-Cuebas i Barlow, 1990).

Masters i Johnsonova (1970) su u svom modelu opisali kako viša razina anksioznosti dovodi do razvoja seksualnih disfunkcija i kod muškaraca i kod žena, međutim nalazi prethodnih istraživanja ne potvrđuju taj model u potpunosti. Dobiveni nalazi upućuju kako povećana razina anksioznosti ima različit utjecaj na seksualno uzbuđenje. Znanstvenici ipak smatraju kako je za razvoj seksualnih disfunkcija značajna interakcija anksioznosti i kognitivne distraktibilnosti, što se najčešće i ispituje (Elliot i O'Donohue, 1997).

1.2. Spolne razlike u kognitivnoj distraktibilnosti tijekom seksualne aktivnosti

U svim dosadašnjim istraživanjima koja su ispitivala medijacijsku ulogu kognitivne distraktibilnosti tijekom seksualnih aktivnosti, nalazi su bili jednoznačni. Unatoč korištenju različite metodologije i različitih operacionalizacija kognitivne distraktibilnosti i seksualnog uzbuđenja, istraživači jasno zaključuju kako će osobe koje su ometane neerotskim kognicijama teže postizati seksualno uzbuđenje.

Jedno od takvih istraživanja je i ono Hensona i Rubina (1971) koji su istraživali mogućnost kontroliranja erektilne supresije tijekom promatranja podražaja erotskog sadržaja. Svojim su sudionicima dali verbalne upute kako trebaju spriječiti pojavu erekcije za vrijeme gledanja filma erotskog sadržaja. Svojim eksperimentom su uspješno ukazali kako su njihovi sudionici bili u mogućnosti voljno kontrolirati erekciju. Istraživanje Lawsa i Rubina (1969) imalo je sličan cilj, pri čemu su oni dodatno ispitali svoje sudionike o strategijama koje su koristili kako bi spriječili erekciju te tako upotpunili objašnjenje dobivenih rezultata. Neke od najčešće korištenih strategija bile su preusmjeravanje pažnje na tekstove popularnih pjesama, mentalno brojenje i množenje. Muškarci su uspješno spriječili erekciju preusmjeravanjem

vlastite pažnje na neerotski podražaj unatoč tome što je ispred sudionika, tijekom istraživanja, prikazan erotski sadržaj.

Przybyla i Byrne (1984) odlučili su replicirati istraživanje Geera i Fuhra (1976) s muškarcima i ženama, pri čemu su sudionici bili izloženi i vizualnom i auditivnom erotskom sadržaju, ali su bili podijeljeni u tri grupe ovisno o danoj uputi. U prvoj grupi sudionici su trebali samo slušati ili promatrati parove brojeva koji su im bili prezentirani. Druga grupa sudionika je trebala zbrojiti parove brojeva koji su im bili prezentirani ili vizualno ili auditorno, dok su u trećoj grupi sudionici zbrajali prezentirane parove brojeva te ih potom trebali svrstati u kategorije ovisno o tome je li konačan zbroj parova veći ili manji od 50. Parovi brojeva su u svim grupama bili jednaki, pri čemu je jedina razlika bila u zadatku kojeg su trebali izvesti. Neovisno o grupi, svi su sudionici bili izloženi istom erotskom sadržaju (vizualnom ili auditivnom) dok su izvršavali zadatak kojim se preusmjeravalo njihovu pažnju s erotskog na neerotski sadržaj. Uspješno izvođenje zadatka distrakcije dovelo je do smanjenja seksualnog uzbuđenja osoba, čime se ponovno sugerirala važnost učinka kojeg kognicije imaju na seksualno uzbuđenje. Autori su dodatno naglasili i opisali spolne razlike u razini seksualnog uzbuđenja koje nisu bile ispitivane u originalnom radu (Geer i Fuhr, 1976). Uočeno je kako je zahtjevnost zadatka utjecala na smanjenje seksualnog uzbuđenja žena, ali ne i muškaraca.

Važne sugestije koje su proizašle iz prethodno opisanih istraživanja upućuju kako se seksualno uzbuđenje može kontrolirati uz pomoć volje te uvelike ovisi o kognitivnim podražajima kojima su muškarci i žene izloženi u trenutku seksualnih aktivnosti. Provedeni eksperimenti relativno dobro prikazuju stvarnu situaciju u kojoj se pojavljuje ometanost neerotskim kognicijama: osobe su fizički prisutne te mogu aktivno sudjelovati u spolnom odnosu s partnerom ili partnericom, no pažnja im je preusmjerena na druge podražaje kojima su ometani, zbog čega se mogu pojaviti teškoće u seksualnom funkcioniranju. Ono što se također ne smije zanemariti jesu spolne razlike koje se sve više uočavaju i naglašavaju. Veći broj istraživanja pokazuje da su žene u odnosu na muškarce ipak više ometane neerotskim kognicijama.

U prvim zapisima o kognitivnoj distraktibilnosti tijekom seksualne aktivnosti (Masters i Johnson, 1970) primjećuje se veliki naglasak na samo jednom sadržaju kognitivne distraktibilnosti - pretjerana usmjerenost na vlastitu izvedbu. Kasnija istraživanja (Wiederman, 2001) ukazuju kako se kognitivna distraktibilnost, s obzirom na sadržaj

kognicija, može podijeliti na kognitivnu distraktibilnost koja je vezana za kvalitetu seksualne izvedbe (*engl. Cognitive Distraction Based on Performance - CDBP*) i na onu koja je vezana za percepciju vlastitog fizičkog izgleda (*engl. Cognitive Distraction Based on Appearance - CDBA*). Unatoč postojanju razlika u sadržaju kognicija opravdano je raspravljati i donositi zaključke o kognitivnoj distraktibilnosti kao unidimenzionalnom konstruktumu zbog uočene visoke povezanosti između dviju dimenzija (Dove i Wiederman, 2000).

Nalazi koji su dobiveni opažanjima i istraživanjima ukazuju kako muškarci i žene nisu ometani kognicijama istog sadržaja. Muškarci najčešće iskazuju brigu oko postizanja erekcije i njezinog održavanja do završetka seksualne aktivnosti s partnericom te mogućnosti postizanja ejakulacije (Masters i Johnson, 1970; Wiederman, 2001), dok žene iskazuju veću zabrinutost oko postizanja adekvatne razine seksualne aktivnosti koja bi trebala biti u skladu s partnerovim željama (Masters i Johnson, 1970), ali i potrebom da budu fizički atraktivne kako bi uspješno zavele svog partnera (Wiederman, 2001).

Koristeći mjere samoprocjena, Meana i Nunnink (2006) su uočile kako su žene više od muškaraca ometane neerotskim kognicijama te su i više usmjerene na vlastiti fizički izgled tijekom seksualnih aktivnosti, što potvrđuju i druga istraživanja (npr. Carvalheira, Godinho i Costa, 2016). Sadržaj kognitivne distrakcije kod muškaraca se većinom odnosi na kvalitetu njihovog seksualnog ponašanja (Carvalheira, Godinho i Costa, 2016), iako rezultati istraživanja nisu uvijek jednoznačni (Meana i Nunnink, 2006).

Ispitivanjem intraindividualnih razlika (Meana i Nunnink, 2006) ukazuje se kako muškarci tijekom spolnih odnosa više brinu o kvaliteti seksualnih pokreta koje izvode, negoli o vlastitom fizičkom izgledu, dok su žene podjednako zaokupljene mišlju o vlastitom fizičkom izgledu i seksualnim pokretima.

1.2.1. Objašnjenje spolnih razlika u kognitivnoj distraktibilnosti tijekom seksualne aktivnosti

Ispitivanje i razumijevanje razlika između muškaraca i žena u sadržaju kognicija koje ih ometaju tijekom seksualnih aktivnosti od iznimne je važnosti za shvaćanje seksualnog funkcioniranja, zbog čega su istraživači bili potaknuti potražiti teorijsko objašnjenje uočenih razlika. Na temelju rezultata istraživanja, kojeg su proveli Przybyla i Byrne (1984), smatra se

kako spolne razlike imaju značajnu ulogu u objašnjenju procesa distrakcije tijekom seksualnih aktivnosti te time stvaraju i različite zahtjeve za postavljanjem različitih terapijskih ciljeva u postupku tretiranja seksualnih disfunkcija (Meanna i Nunnik, 2006; Wiederman, 2001). Interspolne razlike u kognitivnoj distraktibilnosti najčešće se objašnjavaju uz pomoć evolucijske teorije (Trivers, 1972) i teorije objektivizacije (Fredrickson i Roberts, 1997).

Evolucijska teorija smatra kako žene mogu otpuštati seksualne tenzije na različite načine, ali prilikom zadovoljenja seksualnih potreba nisu primarno usmjerene na postizanje seksualnog olakšanja. One su tijekom spolnih odnosa s partnerom primarno usmjerene na uspostavljanje emocionalne bliskosti (Basson, 2000). Muškarci, pak, pokazuju drugačiji pristup seksualnim odnosima, odnosno muškarci uglavnom stupaju u spolne odnose kako bi otpustili seksualne tenzije (Basson, 2000). Takvo razmatranje ženske i muške seksualnosti vođeno je pretpostavkom evolucijskih istraživača o prediktivnom obrascu koju ima erektilno funkcioniranje muškaraca. Zaključuje se kako muškarci mogu uspostaviti kontrolu nad vlastitim seksualnim funkcioniranjem, odnosno mogu uspostaviti kontrolu nad ejakulacijom tijekom vaginalne penetracije. Žensko seksualno funkcioniranje, međutim, nije toliko prediktivno te se smatra kako žene ne mogu postići kontrolu nad vlastitim fiziološkim procesima, zbog čega se usmjeravaju na druge dobiti spolnog odnosa, poput emocionalne bliskosti, a ne na otpuštanje seksualnih tenzija (Basson, 2000).

Bassonove (2000) pretpostavke mogu se dodatno pojasniti Triversovom (1972) teorijom minimalnog roditeljskog ulaganja. Prema toj teoriji (Trivers, 1972), muškarci su roditelji koji manje ulažu u svoje potomke, zbog čega se pretpostavlja kako je prirodna selekcija preferirala upravo one muškarce koji su neprestano tražili nove, seksualno atraktivne partnerice za razliku od onih koji su stupali u odnose sa samo jednom ženom. U usporedbi s muškarcima, žene su roditelji koji više ulažu u svoje potomke, stoga doživljavaju veće gubitke stupanjem u više spolnih odnosa s različitim muškarcima. Ženama je, stoga, bitno privući jednog partnera i stvoriti s njim emocionalnu bliskost, dok je muškarcima važnije uspješno zadovoljiti više žena (Basson, 2000). U prilog tim razmatranjima ide nalaz Ellisovog i Symonsovog (1990) istraživanja koje ukazuje kako žene iskazuju slabije seksualno uzbuđenje uslijed prikazivanja vizualnih erotskih podražaja, dok se kod muškaraca uočava znatno povećanje. Shodno tim nalazima i pretpostavkama, evolucijska teorija sugerira da će žene više brinuti o vlastitom fizičkom izgledu (kako bi privukle svojeg partnera te ostvarile s njim intimniji odnos), dok će se muškarci više brinuti o vlastitim pokretima tijekom spolnog odnosa (kako bi uspješno zadovoljili različite partnerice).

Osim evolucijskog objašnjenja, znanstvenici su potražili objašnjenje spolnih razlika i u različito postavljenim društvenim očekivanjima o seksualnom ponašanju muškaraca i žena. Društvene norme i pravila naglašavaju kako je za dokazivanje maskuliniteta potrebno uspješno postići erekciju kao i zadovoljiti vlastitu seksualnu partnericu svojim seksualnim pokretima, dok za femininost nije važno postizanje vaginalne lubrikacije već se veći naglasak stavlja na fizičku atraktivnost i uspješne vještine zavođenja (Wiederman, 2001). Pri tome, različiti zahtjevi koje društvo postavlja prema muškarcima i ženama mogu značajno objasniti pojavljivanje sadržajno različitih kognicija koje ih ometaju tijekom seksualnih aktivnosti.

Teorija objektivizacije (Fredrickson i Roberts, 1997) zastupa uglavnom socijalno determinističke stavove koji objašnjavaju interspolne razlike kao rezultat društvenih i kulturalnih normi koje se danas zastupaju. Glavnom pretpostavkom ove teorije objašnjava se kako žene i djevojke stvaraju vlastito mišljenje o sebi na temelju mišljenja drugih o njihovom fizičkom izgledu. Još u dječjoj dobi djevojke se uči kako je njihovo tijelo objekt promatranja i evaluacije drugih ljudi te ih se direktnim i indirektnim putem uči kako zadovoljiti socijalnim kriterijima i idealima koji se vezuju uz tijela žena i djevojka. Ukoliko smatraju kako nisu ispunile društvena očekivanja, kod većine djevojaka i žena povećavaju se osjećaji anksioznosti i srama, što može utjecati na razvoj zdravstvenih, psihičkih ali i seksualnih teškoća. Unutar opisane teorije, autorice (Fredrickson i Roberts, 1997) opisuju proces kojeg nazivaju samo-objektivizacijom. Samo-objektivizacija opisuje proces preuzimanja opažачke perspektive vlastitog tijela umjesto sagledavanja svog tijela kao svojstvenog i vlastitog. Kada osobe preuzmu opažачku perspektivu svog tijela takva evaluacija vlastitog fizičkog izgleda postaje uobičajeni postupak promatranja svog tijela što uz osjećaje srama, anksioznosti, smanjene motivacije i smanjene svjesnosti o vlastitim internalnim tjelesnim stanjima stvara podlogu za razvoj različitih teškoća u osobnom funkcioniranju. Autorice su raspravljale o posljedicama koje samo-objektivizacija može imati na psihičko i fizičko zdravlje žena, dok su Roberts i Gettman (2004) proširile spoznaje o samo-objektivizaciji i na muškarce. Smatraju kako društveno postavljeni ideali muškog i ženskog tijela imaju učinke i na muškarce i na žene kroz razvoj većeg nezadovoljstva svojim tijelom. Vodeći se spoznajama o samo-objektivizaciji, zaključuje se kako bi žene i muškarci trebali brinuti za vlastiti fizički izgled ukoliko žele biti atraktivni drugima i na taj način pridobiti partnere, odnosno partnerice (Roberts i Gettman, 2004). Za žene se smatra kako su sklonije, od muškaraca, podlegnuti društvenom pritisku koji im nameće ideal fizičkog izgleda, a kojeg trebaju imati kako bi pridobile pažnju drugih (pa tako i svojih potencijalnih partnera), što ih može ometati i tijekom

seksualnih aktivnosti (Fredrickson i Roberts, 1997). Muškarci su, ipak, otporniji te nisu toliko skloni, u usporedbi sa ženama, prihvaćati socijalno postavljene ideale o fizičkom izgledu (Roberts i Gettman, 2004).

1.3. Slika tijela i seksualno funkcioniranje

Tijelo i fizička atraktivnost neizbježne su sastavnice zavodjenja pa tako i spolnih odnosa. Slika tijela se uglavnom promatra kao višedimenzionalni konstrukt koji se prvenstveno odnosi na mentalnu reprezentaciju vlastitog tijela, ali također uključuje afektivnu, kognitivnu i bihevioralnu komponentu (Banfield i McCabe, 2002). Način percipiranja vlastitog tijela kao privlačnog ili neprivlačnog utječe na brojne aspekte funkcioniranja pojedinca. Pozitivna slika o vlastitom tijelu povezana je s višim zadovoljstvom života (Wiederman, 2000) kao i češćim te uspješnijim spolnim odnosima (Ackard, Kearney-Cooke i Peterson, 2000). Unatoč pozitivnim učincima koje pozitivna slika o sebi ima na funkcioniranje i blagostanje osobe, broj žena koje izjavljuju o nezadovoljstvu vlastitim izgledom je u stalnom porastu (Karazsia, Murnen i Tylka, 2017). Negativna slika vlastitog tijela može, između ostalog, rezultirati izbjegavanjem seksualnih aktivnosti (Faith i Schare, 1993) ili (najčešće) smanjenim seksualnim uzbuđenjem (Trapnell, Meston i Gorzalka, 1997).

Istraživači koji su se bavili ispitivanjem odnosa slike tijela i seksualnog funkcioniranja zaključili su kako je prilikom seksualnih aktivnosti važno uočiti smjer evaluacije vlastita tijela. Ukoliko osoba neprestano evaluira vlastito tijelo u negativnim terminima vjerojatno će razviti seksualne poremećaje ili će takva evaluacija dovesti do potpunog izbjegavanja seksualnih aktivnosti (Faith i Schare, 1993). Istraživanje Faith i Schare (1993) pružilo je podatke o povezanosti između slike tijela i seksualnog iskustva, pri čemu su autori ustanovili kako osobe s negativnom slikom o sebi imaju manje seksualnog iskustva. U svom su istraživanju mjerama samoprocjena ispitali stav prema seksualnosti, razinu znanja o ljudskoj seksualnosti, kao i opću psihološku prilagodbu u svrhu kontrole. Žene koje kreiraju negativnu sliku o svom tijelu iskazuju niže razine seksualne želje i seksualnog uzbuđenja (Ackard, Kearney-Cooke i Peterson, 2000), ali i veću potrebu za izbjegavanjem seksualnih aktivnosti (Faith i Schare, 1993; Wiederman, 2001).

Sukladno dobivenim nalazima zaključuje se kako je osoba koja iskazuje negativnu sliku vlastitog tijela više ometana kognicijama neerotskog sadržaja (Faith i Schare, 1993). Takav odnos se može opisati i u drugačijem smjeru, pri čemu osobe koje iskazuju pozitivnu sliku tijela imaju manju mogućnost doživljavanja distrakcija koje nisu erotske. Nezadovoljstvo vlastitim tijelom povezano je i sa seksualnom neasertivnošću te nižim samopouzdanjem tijekom seksualnih aktivnosti (Yamamiya, Cash i Thompson, 2006). Neovisno o spolu, osoba koja doživljava veći osjećaj srama vezan za sliku vlastitog tijela podložnija je višoj distraktibilnosti, kao i manjem osjećaju ugone i zadovoljstva tijekom seksualnih aktivnosti (Sanchez i Kiefer, 2007).

1.4. Slika tijela, kognitivna distraktibilnost tijekom seksualne aktivnosti i seksualno funkcioniranje

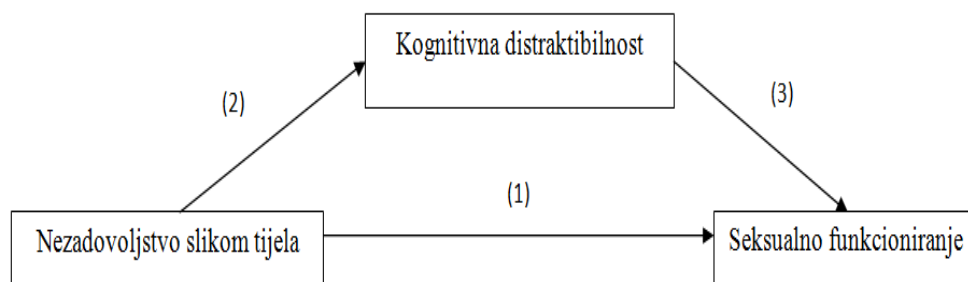
Odnos slike tijela, kognitivne distraktibilnosti tijekom seksualne aktivnosti i seksualnog funkcioniranja ispitan je u samo nekoliko istraživanja te se zbog manjka rezultata iz ovog područja smatra nedovoljno istraženim. Istraživanja koja su se bavila ovim problemom, iako rijetka, ukazuju na jednoznačne rezultate. Ometanost kognicijama koje nisu erotske imaju posredujuću ulogu u odnosu nezadovoljstva slikom tijela i seksualnog funkcioniranja kod osoba prilikom seksualnih aktivnosti (Carvalho, Godinho i Costa, 2016; Sanchez i Kiefer, 2007; Silva, Pascoal i Nobre, 2016; Wiederman, 2001). Sanchez i Kiefer (2007) sugeriraju kako povećana samousmjerenost na vlastito tijelo, za koju smatraju da se nalazi u podlozi nezadovoljstva slikom tijela, može kod muškaraca i žena izazvati višu anksioznost tijekom seksualnih aktivnosti. Viša anksioznost može imati učinak na smanjenu sposobnost usmjeravanja na trenutne seksualne aktivnosti te manju usmjerenost na doživljavanje i iskazivanje osjećaja užitka i ugone. Prema tome, učestala ometanost kognicijama koje nisu erotske ne izaziva samo akutne reakcije pojedinaca tijekom seksualnih aktivnosti, poput manjka osjećaja ugone i zadovoljstva, već stvara podlogu za razvoj disfunkcionalnih obrazaca seksualnih ponašanja. Češća ometanost neerotskim podražajima tijekom seksualnih aktivnosti pomaže razvoju seksualnih poremećaja (Cranston-Cuevas i Barlow, 1990; Cuntim i Nobre, 2011; Nobre, 2010; Nobre i Pinto-Gouveia, 2006, 2008; Wiederman, 2001), kao i doživljavanju neugodnih emocija poput žalosti, srama i ljutnje (Nobre i Pinto-Gouveia, 2006).

Ometanost tijekom seksualne aktivnosti ima negativan učinak na seksualno zadovoljstvo partnera (Purdon i Holdaway, 2006), odnosno veća usmjerenost na seksualne aktivnosti i seksualne podražaje prediktor je seksualnog zadovoljstva partnera (Pujols, Meston i Seal, 2010). U istraživanju koje su proveli Purdon i Holdaway (2006) 32% sudionica izjavilo je kako često razmišljaju i brinu o vlastitom izgledu tijekom seksualnih aktivnosti s partnerom. Podatak iz Wiedermanovog istraživanja (2000), također, upućuje kako je 35% studentica ometano mislima o vlastitom izgledu tijekom seksualnih aktivnosti s partnerima. Podaci nam ukazuju kako se trećina sudionika suočava s kognicijama koje nisu povezane s erotskim sadržajem, što posljedično narušava njihovo seksualno funkcioniranje (Sanchez i Kiefer, 2007). Kognicije koje ometaju pojedince mogu interferirati sa seksualnom željom, uzbuđenjem, kao i sposobnošću postizanja orgazma (Woertman i van den Brink, 2012).

Razvijena distraktibilnost može biti posljedica negativne slike o sebi. U prilog tome, kod žena se za razliku od muškaraca češće uočava negativna slika o svome tijelu (Sanchez i Kiefer, 2007), ali i veća sklonost razmišljanju o drugim, neerotskim kognicijama tijekom seksualnih aktivnosti (Meana i Nunnink, 2006; Wiederman, 2001). U trenucima u kojima je tijelo pojedinca izloženo i podliježe potencijalnoj evaluaciji drugih osoba uočava se porast anksioznosti i briga oko vlastitog izgleda (Gilbert i Miles, 2014; Sanchez i Kiefer, 2007), što može ometati trenutno funkcioniranje osobe. Jedan od takvih trenutaka je i spolni odnos ili bilo koja druga seksualna aktivnost s partnerom odnosno partnericom. Tijekom seksualne aktivnosti, tijela osoba su većinom otkrivena (naga) te služe kao objekt požude i želje drugomu. Osobe s negativnom slikom o sebi ometane su brojnim kognicijama i brigama oko vlastitog izgleda te nerijetko evaluiraju pokrete koje izvode, što naposljetku interferira sa seksualnim funkcioniranjem (Gilbert i Miles, 2014; Silva, Pascoal i Nobre, 2016).

Više nezadovoljstvo vlastitom slikom tijela može potaknuti osobu da češće razmišlja o svojem fizičkom izgledu ili pokretima koje izvodi tijekom seksualnih aktivnosti s partnerom/partnericom (Faith i Schare, 1993), jer je u toj situaciji njezino tijelo najviše izloženo evaluaciji druge osobe što može povećati osjećaj srama i anksioznosti (Sanchez i Kiefer, 2007). Ukoliko je osoba više zaokupljena mislima i brigama oko vlastitog fizičkog izgleda ili pokreta koje izvodi, u nemogućnosti je doživjeti osjećaje ugone i užitka koje seksualne aktivnosti pružaju (Trapnell, Meston i Gorzalka, 1997) i time će doprinijeti razvoju poteškoća koje se mogu javiti u seksualnom funkcioniranju (Silva, Pascoal i Nobre, 2016). Prema tome, može se postaviti hipoteza kako će više nezadovoljstvo vlastitim izgledom imati

učinak na lošije seksualno funkcioniranje osobe putem učestalijih neerotskih kognicija (Slika 1.).

Slika 1. *Konceptualni dijagram medijacijskog učinka kognitivne distraktibilnosti u odnosu nezadovoljstva slikom tijela i seksualnog funkcioniranja*

Na Slici 1. prikazana su tri odnosa koja postoje unutar opisanih varijabli: (1) odnos u kojem nezadovoljstvo slikom tijela ima izravan učinak na seksualno funkcioniranje te (2) odnos u kojem nezadovoljstvo slikom tijela ima učinak na kognitivnu distraktibilnost (3) koja potom djeluje na seksualno funkcioniranje. Primarni interes ovog istraživanja je ispitivanje predstavljenog teorijskog odnosa.

1.5. Cilj istraživanja

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati učinak kojeg nezadovoljstvo vlastitom slikom tijela ima na seksualno funkcioniranje heteroseksualnih osoba uz provjeru postojanja medijacijskog učinka dviju dimenzija kognitivne distraktibilnosti u navedenom odnosu. Dimenzije kognitivne distraktibilnosti koje su se ispitivale u ovom istraživanju jesu kognitivna distraktibilnost vezana za vlastiti fizički izgled i kognitivna distraktibilnost vezana za kvalitetu seksualne izvedbe. U istraživanju se ispitivala i povezanost svih navedenih varijabli kao i interspolne te intraindividualne razlike u sadržaju kognicija koje žene i muškarce često ometaju tijekom seksualnih aktivnosti.

Provedeno istraživanje uključivalo je osobe heteroseksualne orijentacije budući da nalazi istraživanja ukazuju kako osobe heteroseksualne i neheteroseksualne orijentacije različito percipiraju i pridaju različitu važnost fizičkoj atraktivnosti svojih partnera/partnerica (Siever, 1994; Yelland i Tiggeman, 2003).

2. Problemi i hipoteze istraživanja

2.1. Problemi

- 1.** Ispitati međusobne povezanosti nezadovoljstva slikom tijela, kognitivne distraktibilnosti vezane za percepciju vlastitog fizičkog izgleda, kognitivne distraktibilnosti vezane za kvalitetu seksualne izvedbe i seksualnog funkcioniranja.
- 2a.** Ispitati razliku između muškaraca i žena heteroseksualne orijentacije u učestalosti ometanosti kognicijama vezanima za vlastiti fizički izgled.
- 2b.** Ispitati razliku između muškaraca i žena heteroseksualne orijentacije u učestalosti ometanosti kognicijama vezanima za kvalitetu seksualne izvedbe.
- 3.** Ispitati intraindividualne razlike u učestalosti ometanosti kognicijama vezanim za vlastiti fizički izgled, kao i ometanosti kognicijama vezanima za kvalitetu seksualne izvedbe.
- 4.** Ispitati medijacijsku ulogu kognitivne distraktibilnosti vezane za percepciju vlastitog fizičkog izgleda i kognitivne distraktibilnosti vezane za kvalitetu seksualne izvedbe u odnosu nezadovoljstva vlastitim fizičkim izgledom i seksualnog funkcioniranja kod heteroseksualnih muškaraca i žena.

2.2. Hipoteze

- 1.** Nezadovoljstvo slikom tijela biti će značajno pozitivno povezano s kognitivnom distraktibilnošću vezanom za percepciju vlastitog fizičkog izgleda i kognitivnom distraktibilnošću vezanom za kvalitetu seksualne izvedbe, dok će biti značajno negativno povezano sa seksualnim funkcioniranjem. Obje dimenzije kognitivne distraktibilnosti biti će značajno negativno povezane sa seksualnim funkcioniranjem.
- 2a.** Heteroseksualne žene će u odnosu na heteroseksualne muškarce izjavljivati o značajno višoj kognitivnoj distraktibilnosti vezanoj za percepciju vlastitog fizičkog izgleda tijekom seksualnih aktivnosti.

2b. Heteroseksualni muškarci će u odnosu na heteroseksualne žene izjavljivati o značajno višoj kognitivnoj distraktibilnosti vezanoj za kvalitetu seksualne izvedbe tijekom seksualnih aktivnosti.

3a. Kod heteroseksualnih žena neće biti uočene značajne intraindividualne razlike između izjavljivanja o kognitivnoj distraktibilnosti vezanoj za percepciju vlastitog fizičkog izgleda i kognitivne distraktibilnosti vezane za kvalitetu seksualne izvedbe tijekom seksualne aktivnosti.

3b. Kod heteroseksualnih muškaraca bit će prisutno značajno više izjavljivanje o kognitivnoj distraktibilnosti vezanoj za kvalitetu seksualne izvedbe u odnosu na kognitivnu distraktibilnost vezane za percepciju vlastitog fizičkog izgleda tijekom seksualne aktivnosti.

4. Obje dimenzije kognitivne distraktibilnosti tijekom seksualnih aktivnosti imat će značajnu medijacijsku ulogu u odnosu nezadovoljstva vlastitim fizičkim izgledom i seksualnog funkcioniranja kod heteroseksualnih muškaraca i žena.

3. Metoda

3.1. Sudionici

Istraživanju je dobrovoljno pristupilo ukupno 314 osoba od kojih 184 žene te 130 muškaraca heteroseksualne orijentacije. U daljnjoj analizi nisu korišteni podaci svih sudionika već su uključeni podaci samo onih osoba koje su ispunile unaprijed zadane uvjete: trenutna seksualna aktivnost, nepostojanje dijagnoze psihičkog i/ili seksualnog poremećaja i/ili bolesti, manja učestalost u konzumiranju alkohola i/ili korištenju psihoaktivnih supstanci, nepostojanje vidljivih vanjskih genitalnih oštećenja te izostanak uzimanja hormonskih pripravaka.

Devedeset osam sudionika nije ispunilo postavljene uvjete zbog čega su u daljnu analizu uključeni podaci 216 sudionika (144 žene i 72 muškaraca). Raspon dobi sudionika je od 20 do 39 godina ($M = 28.18$, $SD = 5.36$), dok je raspon dobi sudionica od 19 do 47 godina ($M = 27.30$, $SD = 6.21$). Većina muškaraca ima završenu srednju školu (37.5%) te preddiplomski studij (33.3%), a žene su većinom izjavljivale o postignutom višem stupnju obrazovanja (35.4% žena je završilo diplomski studij te je 34.7% završilo preddiplomski studij). Više od polovine sudionika izjavljuje kako su trenutno u vezi (52.8%).

U svrhu provjere seksualnog funkcioniranja sudionika postavljena su im određena kontrolna pitanja kojima se nastojalo dobiti informacije o seksualnoj aktivnosti sudionika te je li njihovo seksualno funkcioniranje ometano različitim supstancama, fiziološkim ili biološkim čimbenicima. Prvim se pitanjem provjerila seksualna aktivnost sudionika, jer je za ovo istraživanje važno da su sudionici seksualno aktivni. Navedeno kontrolno pitanje nije jedino pomoću kojeg se provjeravala seksualna aktivnost sudionika. Ukoliko sudionik ili sudionica na pojedinim dimenzijama mjernih instrumenata, kojima se ispituje seksualno funkcioniranje žena i muškaraca (*Indeks seksualnog funkcioniranja žena* i *Internacionalni indeks seksualnog funkcioniranja muškaraca*), postiže ukupnu vrijednost 0, podaci tog sudionika ili sudionice su isključeni iz daljnje analize. Razlog isključivanja bit će objašnjen u nastavku teksta u dijelu opisa instrumentarija. Kako su se ovim istraživanjem ispitivali različiti aspekti funkcioniranja osobe bilo je važno provjeriti prisutnost dijagnoze nekog psihičkog i/ili seksualnog poremećaja i/ili bolesti (Nobre i Pinto-Gouveia, 2008) zbog čega su podaci sudionika koji su izjavili o postojanju dijagnoze psihičkog i /ili seksualnog poremećaja i/ili bolesti isključeni iz

daljnje analize. Učestalo, kronično konzumiranje alkohola te kronično korištenje psihoaktivnih supstanci značajno utječe na seksualno funkcioniranje pojedinaca (Peugh i Belenko, 2001). Temeljem uočenih nalaza podaci sudionika koji su kronično konzumirali ili koristili navedene supstance isključeni su iz daljnje analize.

Seksualna želja i/ili uzbuđenje mogu biti smanjeni ili povećani pomoću određenih hormonskih pripravaka. Iz tog razloga smatra se kako je seksualno funkcioniranje osobe koja uzima takve pripravke ometeno farmakološkim supstancama, zbog čega je bilo potrebno provjeriti koriste li sudionici neke hormonske pripravke. Nemaju svi hormonski pripravci jednak utjecaj na seksualno funkcioniranje osobe, zbog čega je u istraživanju traženo od sudionika da napišu koji pripravak koriste. Trideset i jedna žena izjavila je kako koristi kontracepcijske pilule dok su dvije žene izjavile o korištenju intrauterinog uložka u svrhu kontracepcije. Nalazi istraživanja pokazuju kako korištenje kontracepcijskih metoda uglavnom ne utječe na seksualno funkcioniranje žena (Burrows, Basha i Goldstein, 2012; Schaffir, 2006), zbog čega se korištenje kontracepcijskih metoda nije uzimalo kao uvjet isključivanja podataka. Jedna žena je navela kako koristi sintetički tiroksin (T4) kao regulator hormona štitnjače. Poremećaji rada hormona štitnjače, prema nekim istraživanjima (Shifren, Monz, Russo, Segreti i Johannes, 2008; Veronelli i sur., 2009), mogu negativno utjecati na seksualno funkcioniranje žena, zbog čega su podaci te sudionice isključeni iz daljnje analize. Dva muškarca izjavila su o korištenju aktivnog sastojka *tribulus terrestris* u sklopu proizvoda Tribestan®. Iako se Tribestan® općenito svrstava u skupinu nehormonskih biljnih proizvoda, aktivna tvar *tribulus terrestris*, koja je ključni sastojak u tom proizvodu, ima značajan utjecaj na povećanje testosterona kod muškaraca što posljedično utječe na poboljšano seksualno funkcioniranje muškaraca (Kamenov, Fileva, Kalinov i Jannini, 2017). Zbog tih nalaza isključeni su podaci tih sudionika iz daljnje analize.

Postojanje vanjskih, vidljivih genitalnih oštećenja može ometati seksualno funkcioniranje pojedinaca kroz pojačanu usmjerenost na ta oštećenja ili kroz razvoj negativne slike o vlastitom tijelu (Schick, Calabrese, Rima i Zucker, 2010), što je također moglo imati učinak na dobivene rezultate, zbog čega su podaci sudionika s vanjskim genitalnim oštećenjima isključeni iz daljnje analize.

Još jedan kriterij isključivanja podataka sudionika i sudionica bila je starosna dob. Prema nalazima istraživanja muškarci koji prijeđu starosnu dob od 40 godina imaju povećani rizik za razvoj erektilne disfunkcije (Johannes i sur., 2000; Minhas i Mulhall, 2017; Quilter,

Hodges, von Hurst, Borman i Coad, 2017), a žene su nakon navršenih 50 godina pod povećanim rizikom za ulazak u menopauzu (Luoto, Kaprio i Uutela, 1994; Whelan, Sandler, McConnaughey i Weinberg, 1990). Iako su erektilna disfunkcija kod muškaraca i ulazak u menopauzu kod žena ovisni o mnogobrojnim čimbenicima, u svrhu kontrole ispitanog uzorka sudionika, čiji će podaci biti obrađeni, u obzir se uzimala prosječna dob muškaraca i žena u kojoj se pojavljuje viši rizik za razvoj erektilne disfunkcije odnosno za ulazak u menopauzu.

3.2. Mjerni instrumenti

3.2.1. Opći podaci

Prije ispunjavanja mjernih instrumenata, sudionici su odgovarali na pitanja o dobi, spolu, razini edukacije, bračnom statusu, kao i određenim kontrolnim pitanjima koja će biti detaljnije opisana u poglavlju Kontrolna pitanja. Pored nekih navedenih pitanja (npr. pitanje o dobi) sudionicima je bio prikazano određeno mjesto na kojem su mogli napisati kratki odgovor, dok su za druga pitanja (npr. pitanje o spolu) bili ponuđeni odgovori koje su sudionici trebali odabrati.

3.2.1.1. Kontrolna pitanja

Kontrolna pitanja su imala za svrhu provjeriti seksualnu aktivnost te potencijalnu ometanost seksualnog funkcioniranja osoba različitim supstancama ili drugim čimbenicima. Ona su uključivala pitanja o seksualnoj aktivnosti ("*Jeste li do sad stupili u spolne odnose?*"), postojanju dijagnoze nekih psihičkih i/ili seksualnih poremećaja i/ili bolesti (npr. "*Imate li dijagnosticirani neki psihički poremećaj i/ili bolest?*"), čestini konzumacije nekih droga i/ili alkohola (npr. "*Koliko često konzumirate alkohol?*"), postojanju vanjskih oštećenja genitalija ("*Imate li vanjska, vidljiva oštećenja na Vašim spolnim genitalijama?*") te korištenju hormonskih pripravaka ("*Koristite li neke hormonske pripravke (poput kontracepcijskih pilula, dodataka za povećanje mišićne mase,...)?*") koji mogu imati učinak na seksualno funkcioniranje osobe. Uz sva pitanja, bili su ponuđeni kratki odgovori koje su sudionici trebali odabrati. Samo je uz pitanje o korištenju hormonskih pripravaka, a ukoliko bi osoba

odgovorila potvrdno na to pitanje, bilo ponuđeno i određeno mjesto na kojem se tražilo da napiše o kojem se pripravku radi.

3.2.2. Upitnik slike tijela i strategija za promjenu tjelesnog izgleda

Upitnik slike tijela i strategija za promjenu tjelesnog izgleda (*engl. Body Image and Body Change Inventory - BIBCI*; McCabe, Ricciardelli i Banfield, 2001) sastoji se od ukupno sedam subskala (od kojih dvije subskale ispituju sliku tijela, tri subskale ispituju strategije koje muškarci i žene koriste kako bi promijenili vlastiti tjelesni izgled, a preostale dvije se odnose na ispitivanje prejedanja i upotrebu dodataka prehrani; McCabe i Ricciardelli, 2003). Za potrebe ovog istraživanja biti će korištena samo subskala *Zadovoljstvo slikom tijela* kojom se ispituje razina zadovoljstva slikom tijela.

Ova se subskala sastoji od 10 čestica od kojih prve tri čestice ispituju zadovoljstvo vlastitom tjelesnom težinom, oblikom tijela i mišićnom masom (npr. "*Koliko ste zadovoljni svojom tjelesnom težinom?*") dok preostalih sedam čestica ispituje zadovoljstvo izgledom pojedinih dijelova tijela: bokova, bedara, prsiju, trbuha, veličine ili širine ramena, nogu te ruku. Sudionici su trebali odabrati stupanj slaganja s pojedinom česticom na skali Likertovog tipa u rasponu od 5 stupnjeva (1 = "*jako nezadovoljan/na*", 2 = "*umjereno nezadovoljan/na*", 3 = "*ni zadovoljan/na ni nezadovoljan/na*", 4 = "*umjereno zadovoljan/na*", 5 = "*jako zadovoljan/na*"). Ukupan rezultat dobiven je zbrojem pojedinih rezultata na svakoj od 10 čestica (McCabe, Ricciardelli i Banfield, 2001). Za potrebe ovog istraživanja sve čestice u ovoj skali rekodirane su u istom smjeru kako bi viši rezultat upućivao na višu razinu nezadovoljstva vlastitom slikom tijela.

McCabe, Ricciardelli i Banfield (2001) su u svom istraživanju ukazale visoku unutarnju konzistentnost skale (Cronbach alpha = .82-.84), ali se u ovom istraživanju koristio hrvatski prijevod subskale (Kukić, 2013). Prevedena subskala, također, pokazuje visoku razinu unutarnje konzistencije (Cronbach alpha = .82). Deskriptivni podaci kao i pouzdanost unutarnje konzistencije subskale dobiveni u ovom istraživanju prikazani su u poglavlju Rezultati u Tablici 1.

3.2.3. Skala kognitivne distraktibilnosti

Skala kognitivne distraktibilnosti (*Cognitive Distraction Scale* - CDS; Dove i Wiederman, 2000) ispituje kognitivnu distraktibilnost koja je povezana s percepcijom vlastitog fizičkog izgleda (*engl. Cognitive Distraction Based on Appearance* - CDBA) te kognitivnu distraktibilnost koja je povezana s kvalitetom seksualne izvedbe (*engl. Cognitive Distraction Based on Performance* - CDBP) tijekom seksualnih aktivnosti. Skala ukupno sadrži 20 čestica od kojih 10 čestica opisuju kognitivnu distraktibilnost vezanu za vlastiti fizički izgled, a 10 čestica opisuju kognitivnu distraktibilnost vezanu za kvalitetu seksualne izvedbe. Sudionici procjenjuju stupanj slaganja s pojedinom česticom na skali od 6 stupnjeva (1 = "uvijek", 2 = "uglavnom", 3 = "često", 4 = "ponekad", 5 = "rijetko", 6 = "nikad"). Čestice su pisane u obliku izjavnih rečenica ("*Tijekom seksualne aktivnosti, brinem se kako moj partner/ica vidi moje tijelo.*"). Prije zbrajanja rezultata potrebno je rekodirati svaku česticu kako bi viši ukupni rezultat na ovoj skali upućivao na viši stupanj kognitivne distraktibilnosti. U originalnom radu (Dove i Wiederman, 2000) faktorskom analizom uočena je postojanost dviju dimenzija: CDBA i CDBP koje pokazuju visoku međusobnu povezanost ($r = .83$). Obje dimenzije, pokazuju dobre psihometrijske karakteristike (Cronbach alpha za CDBA = .95; Cronbach alpha za CDBP = .95). U Tablici 1., u poglavlju Rezultati, prikazani su svi dobiveni deskriptivni podaci, kao i pouzdanost unutarnje konzistencije ove skale u uzorku muškaraca i žena koji su sudjelovali u ovom istraživanju.

S obzirom da skala još nije korištena na hrvatskom jeziku, za potrebe ovog istraživanja skala je prevedena s engleskog na hrvatski jezik putem metode dvostrukog prijevoda. Metoda dvostrukog prijevoda provedena je uz pomoć stručne osobe, magistre edukacije engleskog jezika i književnosti.

3.2.4. Indeks seksualnog funkcioniranja žena

Indeks seksualnog funkcioniranja žena (*engl. The Female Sexual Function Index* - FSFI; Rosen i sur., 2000) predstavlja mjeru samoprocjene koja se sastoji od 19 čestica u obliku pitanja (npr. "*Tijekom protekla 4 tjedna, koliko ste često osjetili seksualnu želju ili interes?*") i koja mjeri 6 aspekata seksualnog funkcioniranja žena u protekla 4 tjedna:

seksualni interes/ želja, seksualno uzbuđenje, lubrikacija rodnice, mogućnost postizanja orgazma, seksualno zadovoljstvo i seksualna bol. Sudionice odabiru odgovor na pitanje koje najbolje opisuje njihovo seksualno funkcioniranje te su odgovori, s obzirom na čestinu ili intenzitet, raspoređeni na skali od 5 ili 6 stupnja. Razlika o broju ponuđenih odgovora ovisi o sadržaju pitanja, odnosno skala može započeti s "0" ili "1" pri čemu "0" označava seksualnu neaktivnost, odnosno odsustvo seksualnih aktivnosti u protekla 4 tjedna. Ukoliko se pitanje odnosi na ispitivanje stupnja seksualne želje, ne postoji opcija "0 = *nisam stupila u seksualnu aktivnost*", ali ukoliko se pitanje odnosi na ispitivanje seksualnog zadovoljstva, sudionici se nudi opcija "0 = *nisam stupila u seksualnu aktivnost*". Ukoliko neka sudionica na nekoj od dimenzija postigne rezultat u vrijednosti "0", to se objašnjava kao da sudionica nije imala seksualne aktivnosti, zbog čega je bila isključena iz daljnje analize. Preostale vrijednosti (od 1 do 5), također, ovise o sadržaju pitanja. Ukoliko se sudionicu pita da procijeni stupanj seksualne želje koju je doživjela u protekla 4 tjedna (npr. "*Tijekom protekla 4 tjedna, kako biste ocijenili Vašu razinu (stupanj) seksualne želje ili interesa?*") tada vrijednosti na skali označavaju: 1 = "*vrlo nizak ili uopće ne postoji*", 2 = "*nizak*", 3 = "*umjeren*", 4 = "*visok*", 5 = "*vrlo visok*", međutim ukoliko se sudionicu pita da procijeni vlastito zadovoljstvo sa seksualnim odnosom kojeg je imala sa svojim partnerom (npr. "*Koliko ste zadovoljni sa seksualnim odnosom između Vas i Vašeg partnera u protekla 4 tjedna?*") tada vrijednosti na skali označavaju: 1 = "*vrlo nezadovoljna*", 2 = "*donekle nezadovoljna*", 3 = "*ni zadovoljna ni nezadovoljna*", 4 = "*donekle zadovoljna*", 5 = "*vrlo zadovoljna*".

Unatoč postojanju šest dimenzija koje su obuhvaćene ovim upitnikom, zbog njihove umjereno visoke do visoke međusobne povezanosti ($r = .37-.81$) omogućeno je dobivanje jednog ukupnog rezultata koji predstavlja ukupno seksualno funkcioniranje žena. Konačan rezultat se, prema tome, dobiva zbrajanjem svih odgovora na pojedinim dimenzijama. Raspon bodova koji se može postići u ovom upitniku je od 2 do 36, pri čemu viši rezultat podrazumijeva više razine seksualnog funkcioniranja žena.

S obzirom da ovaj upitnik do sada nije korišten na hrvatskom jeziku, za potrebe ovog istraživanja preveden je s engleskog na hrvatski jezik korištenjem metode dvostrukog prijevoda. Metoda dvostrukog prijevoda provedena je uz pomoć stručne osobe, magistre edukacije engleskog jezika i književnosti.

Upitnik ima zadovoljavajuće psihometrijske karakteristike koje se očituju u visokoj test - retest pouzdanosti ($r = .88$), te visokoj internalnoj konzistentnosti (Cronbach alpha =

.97). Deskriptivni podaci, kao i pouzdanost unutarnje konzistencije upitnika, koji su dobiveni na uzorku žena koje su sudjelovale u ovom istraživanju prikazani su u Tablici 1., u poglavlju Rezultati.

3.2.5. Internacionalni indeks seksualnog funkcioniranja muškaraca

Internationalni indeks seksualnog funkcioniranja muškaraca (*engl. The International Index of Erectile Function - IIEF*; Rosen i sur., 1997) je mjera samoprocjene koja ispituje erektilno funkcioniranje te ostale dimenzije seksualnog funkcioniranja muškaraca poput mogućnosti postizanja orgazma, seksualne želje, zadovoljstva spolnim odnosom te generalno seksualno zadovoljstvo u protekla 4 tjedna. Sastoji se od 15 čestica podijeljenih u 5 dimenzija (prethodno navedene). Čestice su postavljene u obliku pitanja (npr. "*Kako ocjenjujete Vaše samopouzdanje oko postizanja i zadržavanja erekcije u protekla 4 tjedna?*") s ponuđenim odgovorima koji variraju s obzirom na sadržaj pitanja. Sudionici zaokružuju svoje odgovore na skali od 5 ili 6 stupnjeva. Skala može započeti s vrijednošću "0" ili "1" što ovisi o samom sadržaju pitanja. Vrijednost "0" označava odsustvo seksualne aktivnosti u protekla 4 tjedna, zbog čega se ne pojavljuje kao opcionalni odgovor u svakom pitanju, već samo kod onih pitanja u kojima je moguće dati takav odgovor (npr. "*Kada ste pokušali imati spolni odnos, koliko često ste mogli penetrirati u Vašu partnericu u proteklih 4 tjedna?*", a ponuđeni odgovori su bili: 0 = "*nisam stupio u odnos*", 1 = "*gotovo nikad/nikad*", 2 = "*nekoliko puta (manje od polovice puta)*", 3 = "*ponekad (oko polovice puta)*", 4 = "*često (više od polovice puta)*", 5 = "*gotovo uvijek/uvijek*"). Ukoliko pojedinac na nekoj od dimenzija postigne rezultat u vrijednosti "0", to se objašnjava kao da sudionik u protekla 4 tjedna nije imao seksualne aktivnosti, zbog čega je bio isključen iz daljnje analize. Preostale vrijednosti (od 1 do 5), također, ovise o sadržaju pitanja. Ukoliko se sudionika pita da procijeni stupanj seksualne želje koju je doživio u protekla 4 tjedna (npr. "*Kako biste ocijenili stupanj vlastite seksualne želje tijekom proteklih 4 tjedana?*") tada vrijednosti na skali označavaju: 1 = "*vrlo nizak ili uopće ne postoji*", 2 = "*nizak*", 3 = "*umjeren*", 4 = "*visok*", 5 = "*vrlo visok*", međutim ukoliko se sudionika pita da procijeni vlastito zadovoljstvo sa seksualnim odnosom kojeg je imao sa svojom partnericom (npr. "*Tijekom proteklih 4 tjedana, nakon što biste stupili u spolni odnos, koliko često ste osjećali da Vam je taj odnos bio zadovoljavajući?*") tada vrijednosti na skali označavaju: 0 = "*nisam stupio u odnos*", 1 = "*gotovo nikad/nikad*", 2 = "*nekoliko puta (manje*

od polovice puta)", 3 = "ponekad (oko polovice puta)", 4 = "često (više od polovice puta)", 5 = "gotovo uvijek/uvijek".

Do sada ovaj upitnik nije korišten na hrvatskom jeziku, zbog čega je za potrebe ovog istraživanja preveden s engleskog na hrvatski jezik korištenjem metode dvostrukog prijevoda. Metoda dvostrukog prijevoda provedena je uz pomoć stručne osobe, magistre edukacije engleskog jezika i književnosti.

Umjereno visoke do visoke povezanosti svih dimenzija Upitnika ($r = .30-.76$) omogućuju dobivanje ukupnog rezultata koji predstavlja ukupno seksualno funkcioniranje muškaraca. Konačan rezultat dobiva se zbrojem svih rezultata na pojedinim dimenzijama pri čemu krajnji rezultat može varirati između 5 i 75 bodova. Viši rezultati na ovom upitniku upućuju na više razine seksualnog funkcioniranja muškaraca. U originalnom radu Rosena i sur. (1997) IIEF ukazuje zadovoljavajuće psihometrijske karakteristike: visoku test - retest pouzdanost ($r = .82$), te visoku unutarnju konzistentnost u uzorku muškaraca iz nekliničke skupine (Cronbach alpha = .96). Deskriptivni podaci i pouzdanost unutarnje konzistencije ovog upitnika dobiveni na uzorku muškaraca koji su sudjelovali u ovom istraživanju prikazani su u poglavlju Rezultati (Tablica 1.).

3.3. Postupak

Istraživanje se provodilo putem *online* programa *Google obrasci*. Podaci sudionika su se prikupljali metodom "snježne grude". Pomoću različitih društvenih mreža (Facebook®, Instagram, Twitter, Viber, WhatsApp) slala se internetska veza na stranicu istraživanja u razdoblju od ožujka do svibnja 2018. godine. Sudionicima je na početku ispunjavanja mjera samoprocjena prezentirana kratka pisana uputa u kojoj je sadržan kratki opis svrhe istraživanja. U uputi je navedeno kako sudionici ispitivanju pristupaju dobrovoljno te kako u bilo kojem trenutku imaju mogućnost odustajanja od daljnjeg ispunjavanja. Sudionicima je osigurano anonimno odgovaranje jer se, kako je navedeno, podaci obrađuju na grupnoj, a ne na individualnoj razini. Na početku istraživanja od sudionika se tražio pismeni pristanak na sudjelovanje u istraživanju.

Nakon upute istraživanja slijedilo je ispunjavanje demografskih podataka (dob, spol, status obrazovanja, status veze, kontrolna pitanja) kao i zadanih mjera samoprocjena:

Zadovoljstvo slikom tijela, Skala kognitivne distraktibilnosti, Indeks seksualnog funkcioniranja žena ili Internacionalni indeks seksualnog funkcioniranja muškaraca. Kako se seksualno funkcioniranje razlikuje kod muškaraca i žena, bilo je potrebno koristiti različite mjerne instrumente kojima se ono ispituje. Iz tog razloga, paketi mjernih instrumenata bili su jedinstveni prema spolu. Sudionici nisu dobili nikakvu naknadu za sudjelovanje.

4. Rezultati

Nakon postupka prikupljanja podataka provedena je analiza podataka u programu IBM SPSS Statistics 22. U Tablici 1. prikazani su deskriptivni podaci svih korištenih mjernih instrumenata u ovom istraživanju. Deskriptivni podaci, kao i pouzdanost unutarnje konzistencije mjernih instrumenata podijeljeni su prema spolu sudionika.

Tablica 1. *Dobiveni raspon rezultata, aritmetička sredina, standardna devijacija, i pouzdanost tipa Cronbach alpha za sve korištene mjerne instrumente za muškarce i žene*

	Mjerni instrumenti	N	Dobiveni raspon		M	SD	α
			Min.	Max.			
Muškarci	<i>Nezadovoljstvo slikom tijela</i>	72	10	43	24.54	7.28	.92
	<i>CDBA</i>	72	10	60	17.90	10.77	.95
	<i>CDBP</i>	72	10	60	24.97	10.24	.89
	<i>IIEF</i>	72	33	75	67.44	6.49	.83
Žene	<i>Nezadovoljstvo slikom tijela</i>	144	10	44	25.32	6.81	.84
	<i>CDBA</i>	144	10	60	18.76	9.37	.93
	<i>CDBP</i>	144	10	60	21.24	9.37	.93
	<i>FSFI</i>	144	17.10	36	30.36	4.05	.91

Legenda: *CDBA* = Kognitivna distraktibilnost vezana za percepciju vlastitog fizičkog izgleda; *CDBP* = Kognitivna distraktibilnost vezana za kvalitetu seksualne izvedbe; *FSFI* = Indeks seksualnog funkcioniranja žena; *IIEF* = Internacionalni indeks seksualnog funkcioniranja muškaraca

Subskala *Nezadovoljstvo slikom tijela* pokazuje pozitivno asimetričnu distribuciju rezultata kod žena ($z = .08$, $p < .05$) dok je kod muškaraca uočena normalna distribucija rezultata ($z = .08$, $p > .05$). Predviđeni teorijski raspon (min. = 10; max. = 50) nije u potpunosti dostignut budući da najviši rezultat iznosi 44 boda kod žena, a 43 boda kod muškaraca. Takvi podaci upućuju kako su muškarci i žene koji su sudjelovali u ovom istraživanju uglavnom zadovoljni vlastitim fizičkim izgledom.

Skala kognitivne distraktibilnosti (CDS) ima pozitivno asimetričnu distribuciju rezultata kod muškaraca i žena unutar ovog istraživanja te se Kolmogorovim - Smirnovim testom utvrđuje statistički značajno odstupanje od normalne distribucije ($z_z = .13$, $p < .01$; $z_m = .21$, $p < .01$). Prosječni ukupni rezultat iznosi 40.01 ($SD = 17.56$) za žene, a za muškarce

42.88 ($SD = 19.51$) što je brojčano bliže nižem rezultatu koji se može postići ovom skalom (min. = 20; max. = 120). Rezultati obiju dimenzija Skale, kognitivna distraktibilnost vezana za percepciju vlastitog fizičkog izgleda i kognitivna distraktibilnost vezana za kvalitetu seksualne izvedbe, pokazuju pozitivno asimetrične distribucije ($z_{CDBA(Ž)} = .20, p < .01$; $z_{CDBP(Ž)} = .14, p < .01$; $z_{CDBA(M)} = .23, p < .01$; $z_{CDBP(M)} = .17, p < .01$). Takva distribucija rezultata upućuje kako muškarci i žene koji su sudjelovali u ovom istraživanju ne izjavljuju o učestalim kognicijama koje ih ometaju tijekom seksualnih aktivnosti.

Distribucija rezultata *Indeksa seksualnog funkcioniranja žena* (FSFI) je negativno asimetrična ($z = .13, p < .01$) te prosječni rezultat na ovom upitniku iznosi 30.36 ($SD = 4.05$) što je brojčano bliže najvišoj vrijednosti koja se može postići u ovom upitniku (min. = 17.10; max. = 36). S obzirom kako je najniža vrijednost iznosila 17.10 (min. = 2; max. = 36), zaključuje se kako ispitanе žene ne pripadaju kliničkom uzorku te uglavnom izjavljuju o višoj razini seksualnog funkcioniranja.

Rezultati dobiveni na *Internacionalnom indeksu seksualnog funkcioniranja muškaraca* (IIEF) statistički značajno odstupaju od normalne distribucije ($z = .16, p < .01$) odnosno uočava se negativno asimetrična distribucija rezultata. Negativno asimetrična distribucija rezultata uočava se i iz podatka o dobivenoj aritmetičkoj sredini na ovom upitniku koja iznosi 67.44 boda ($SD = 6.49$), što je bliže maksimalnoj vrijednosti koja se može postići (min. = 33; max. = 75). Iz dobivenih podataka zaključuje se kako muškarci koji su sudjelovali u ovom istraživanju imaju višu razinu seksualnog funkcioniranja odnosno ne pripadaju kliničkom uzorku.

4.1. Povezanost mjerenih varijabli

U svrhu provjere povezanosti svih ispitivanih varijabli izračunati su Pearsonovi koeficijenti korelacije. Dobivene međusobne povezanosti mjerenih varijabli za žene i muškarce koji su sudjelovali u ovom istraživanju prikazane su u Tablici 2. U Tablici 2. međusobne povezanosti varijabli za ispitanе žene prikazane su iznad dijagonale, dok su za muškarce prikazane ispod. Povezanosti rezultata između *Indeksa seksualnog funkcioniranja žena* i rezultata drugih skala nisu prikazane za muškarce, kao ni povezanosti rezultata na *Internacionalnom indeksu seksualnog funkcioniranja muškaraca* i rezultata drugih mjernih instrumenata kod žena. Prikazivanje tih povezanosti nije bilo moguće izračunati s obzirom da se seksualno funkcioniranje žena i muškaraca mjerilo različitim mjernim instrumentima.

Proučavanjem međusobnih povezanosti mjerenih varijabli može se uočiti kako su žene koje su bile dio ovog istraživanja, a koje su procijenile višu razinu nezadovoljstva vlastitim fizičkim izgledom procijenile i učestalije kognicije koje ih ometaju tijekom seksualnih aktivnosti neovisno o sadržaju tih kognicija. Žene koje iskazuju više nezadovoljstvo vlastitim fizičkim izgledom procijenile su i slabije seksualno funkcioniranje. Mjerene varijable nisu statistički značajno povezane kod muškaraca koji su sudjelovali u ovom istraživanju.

Kod žena i muškaraca su obje dimenzije kognitivne distraktibilnosti tijekom seksualne aktivnosti bile statistički značajno visoko povezane, što je bilo i očekivano s obzirom da mjere isti nadređeni konstrukt.

Tablica 2. *Međusobne povezanosti nezadovoljstva slikom tijela, kognitivnih distraktibilnosti, te seksualnog funkcioniranja kod muškaraca i žena*

	Žene	Nezadovoljstvo slikom tijela	CDBA	CDBP	FSFI
Muškarci					
Nezadovoljstvo slikom tijela			.43**	.22*	-.19*
CDBA		.17		.76**	-.39**
CDBP		.11	.73**		-.40**
IIEF		-.21	-.15	.02	

Legenda: CDBA = Kognitivna distraktibilnost vezana za percepciju vlastitog fizičkog izgleda; CDBP = Kognitivna distraktibilnost vezana za kvalitetu seksualne izvedbe; FSFI = Indeks seksualnog funkcioniranja žena; IIEF = Internacionalni indeks seksualnog funkcioniranja muškaraca

* $p < .05$; ** $p < .01$; međusobne povezanosti varijabli za ispitane žene prikazane su iznad dijagonale, dok su za muškarce prikazane ispod

4.2. Interspolne i intraindividualne razlike u sadržaju distraktibilnih kognicija

U svrhu provjere postojanja razlike između muškaraca i žena s obzirom na sadržaj kognicija koje ih ometaju tijekom seksualnih aktivnosti, provedena su dva t - testa za nezavisne uzorke.

Prema Petzu (2007), t - test se može provesti tek kada su ispunjeni određeni uvjeti: (i) nezavisnost i slučajan odabir uzoraka; (ii) normalna distribucija rezultata populacije koja se ispituje; (iii) i homogenost varijance, a ukoliko neki od tih uvjeta nisu ispunjeni sugerira se

korištenje neparametrijskih testova kao zamjena t - testu. S obzirom da se prema dobivenim rezultatima moglo uočiti kako većina rezultata korištenih mjernih instrumenata ne pokazuje normalnu distribuciju, mogla bi se donijeti odluka o korištenju neparametrijskog testa u svrhu ispitivanja razlike između muškaraca i žena u sadržaju kognitivne distraktibilnosti. Podaci novijih istraživanja sugeriraju kako bi takva odluka mogla biti pogrešna. Kang, Harring i Li (2015) ukazali su kako snaga t - testa ne opada ukoliko nije zadovoljen uvjet o normalnosti distribucija rezultata. T - test ukazuje visoku snagu pri kontroliranju pogreške Tipa 1 i u situacijama nenormalne distribucije, što čini dovoljan argument kojim se omogućuje provođenje te analize za zavisne i nezavisne uzorke unatoč distribucijama koje odstupaju od normalne, a koje se pojavljuju unutar ovog istraživanja.

Rezultati dobiveni ispitivanjem interspolnih razlika prikazani su u Tablici 3. Uočava se kako su muškarci u odnosu na žene statistički značajno više ometani kognicijama o vlastitoj seksualnoj izvedbi tijekom seksualnih aktivnosti. Razlika između žena i muškaraca u učestalosti ometanosti kognicijama vezanim za vlastiti fizički izgled nije statistički značajna.

Tablica 3. *Razlike u učestalosti pojave kognicija koje ometaju muškarce i žene tijekom seksualnih aktivnosti*

	Muškarci	Žene	t_{214}
	$M (SD)$	$M (SD)$	
<i>Kognitivna distraktibilnost vezana za percepciju vlastitog fizičkog izgleda</i>	17.90 (10.77)	18.76 (9.37)	.61
<i>Kognitivna distraktibilnosti vezana za kvalitetu seksualne izvedbe</i>	24.97 (10.24)	21.24 (9.37)	2.67**

** $p < .01$

Kako bi se ispitale intraindividualne razlike, provedena su dva t - testa za zavisne uzorke. Rezultati su prikazani u Tablici 4. Kod muškaraca i žena pokazuju se statistički značajne intraindividualne razlike s obzirom na sadržaj kognicija koje ih ometaju tijekom seksualnih aktivnosti. Žene i muškarci su više ometani evaluacijom vlastite seksualne izvedbe negoli percepcijom i procjenom vlastitog fizičkog izgleda.

Tablica 4. *Intraindividualne razlike u sadržaju kognitivne distraktibilnosti*

	Muškarci		Žene	
	<i>M (SD)</i>	<i>t</i> ₇₁	<i>M (SD)</i>	<i>t</i> ₁₄₃
<i>Kognitivna distraktibilnost vezana za percepciju vlastitog fizičkog izgleda</i>	17.90 (10.77)		18.76 (9.37)	
		7.71 **		4.55 **
<i>Kognitivna distraktibilnost vezana za kvalitetu seksualne izvedbe</i>	24.97 (10.24)		21.24 (9.37)	

** $p < .01$

4.3. Medijacijska uloga kognitivne distraktibilnosti

Ispitivanje medijacijske uloge kognitivne distraktibilnosti vezane za percepciju vlastitog fizičkog izgleda i kognitivne distraktibilnosti vezane za kvalitetu seksualne izvedbe provedeno je u skladu s koracima koje su postavili Baron i Kenny (1986): (i) provjera je li nezadovoljstvo slikom tijela statistički značajan prediktor kognitivne distraktibilnosti vezane za percepciju vlastitog fizičkog izgleda odnosno kognitivne distraktibilnosti vezane za kvalitetu seksualne izvedbe; (ii) provjera je li nezadovoljstvo slikom tijela statistički značajan prediktor seksualnog funkcioniranja; (iii) te provjera jesu li obje dimenzije kognitivne distraktibilnosti statistički značajni prediktori seksualnog funkcioniranja uz kontrolu nezadovoljstva slikom tijela. Koraci se provode pomoću nekoliko regresijskih analiza koje su provedene posebno za muškarce i za žene. Nakon opisana tri koraka, prema Baronu i Kennyju (1986), trebala bi uslijediti provjera medijacijskog učinka pomoću Sobelovog testa, međutim, u ovom je istraživanju, uz regresijske analize provedena metoda samoizvlačenja (*engl. Bootstrapping*).

Metoda samoizvlačenja pruža podatak o postojanju ili odsutnosti statistički značajnih medijacijskih učinaka. Za razliku od Sobelovog testa, metoda samoizvlačenja ne pretpostavlja postojanje normalne distribucije rezultata, što doprinosi stvaranju točnijih i valjanih zaključaka (Hayes, 2013). Time je omogućeno provođenje regresijskih analiza u svrhu provjere medijacijskog učinka kognicija koje ometaju osobe tijekom seksualnih aktivnosti i u ovom istraživanju, unatoč tome što distribucije rezultata na gotovo svim korištenim mjerama značajno odstupaju od nule.

Baron i Kenny (1986) su u svom radu opisali određene uvjete koji bi trebali biti zadovoljeni kako bi se mogao ispitati medijacijski učinak određene varijable. Uvjeti su se odnosili na postojanje povezanosti između svih uključenih varijabli. Druga istraživanja (Bollen, 1989; Hayes, 2013) upućuju kako je slijeđenje tih uvjeta pogrešno. Autori navode kako nije nužno postojanje povezanosti između nezavisne i zavisne varijable, što je prema Baronu i Kennyju jedan od glavnih uvjeta za izvođenje medijacijske analize. Sukladno tome, medijacijska analiza se može izvoditi i ukoliko nema povezanosti između nezavisne i zavisne varijable, odnosno govoreći u terminima varijabli koje se ispituju ovim istraživanjem, nije nužno postojanje povezanosti između nezadovoljstva slikom tijela i seksualnog funkcioniranja.

4.3.1. Kognitivna distraktibilnost vezana za percepciju vlastitog fizičkog izgleda kao medijator kod žena

Na uzorku od 144 žene provjerena je medijacijska uloga kognitivne distraktibilnosti vezane za percepciju vlastitog fizičkog izgleda izvođenjem svih triju koraka, koje su sugerirali Baron i Kenny (1986), a koji su prethodno opisani. Svi dobiveni rezultati prikazani u Tablici 5.

Ispitivanjem izravnog odnosa ukazuje se kako nezadovoljstvo slikom tijela objašnjava 3% seksualnog funkcioniranja ($F_{1,142} = 5.30, p < .05$), dok nezadovoljstvo slikom tijela objašnjava 18% kognitivne distraktibilnosti vezane za percepciju vlastitog fizičkog izgleda ($F_{1,142} = 31.83, p < .01$). Nezadovoljstvo slikom tijela i kognitivna distraktibilnost vezana za percepciju vlastitog fizičkog izgleda kod žena zajedno objašnjavaju 14% seksualnog funkcioniranja ($F_{2,141} = 12.37, p < .01$).

Tablica 5. *Medijacijska uloga kognitivne distraktibilnosti vezane za percepciju vlastitog fizičkog izgleda u odnosu nezadovoljstva slikom tijela i seksualnog funkcioniranja kod žena*

Ispitivani odnos	B	S.E. (B)	95% CI	R ²
1. KORAK*				
Prediktor: nezadovoljstvo slikom tijela	.59	.11	.38 - .80	.18
2. KORAK**				
Prediktor: nezadovoljstvo slikom tijela	-.11	.05	-.21 - (-.02)	.03
3. KORAK***				
Prediktori: nezadovoljstvo slikom tijela	-.02	.05	-.12 - .09	
				.14
kognitivna distraktibilnost vezana za percepciju vlastitog fizičkog izgleda	-.16	.04	-.23 - (-.09)	

*kriterij: kognitivna distraktibilnost vezana za percepciju vlastitog fizičkog izgleda

** kriterij: seksualno funkcioniranje;

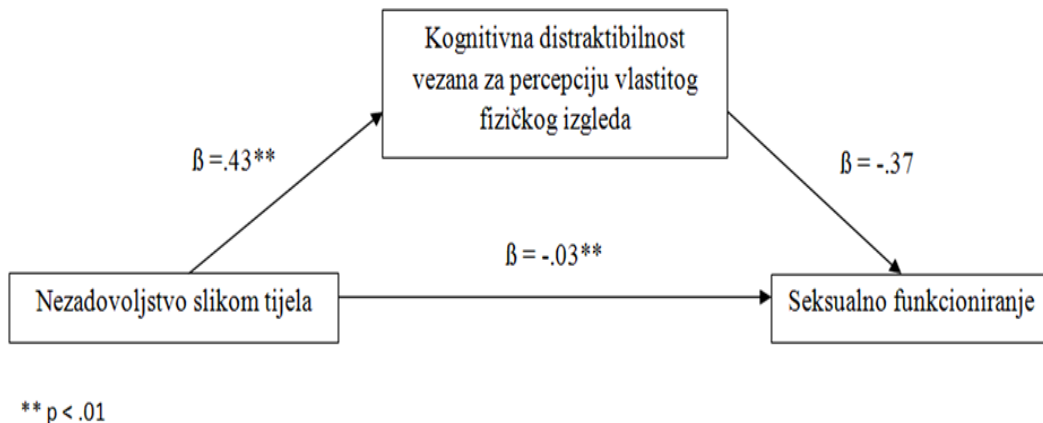
***kriterij: seksualno funkcioniranje

Kognitivna distraktibilnost vezana za percepciju vlastitog fizičkog izgleda statistički je značajan prediktor seksualnog funkcioniranja, što ukazuju intervali pouzdanosti (stupac: 95% CI) koji ne uključuju nulu. Nezadovoljstvo slikom tijela statistički je značajan prediktor seksualnog funkcioniranja kao i kognitivne distraktibilnosti vezane za percepciju vlastitog fizičkog izgleda (intervali pouzdanosti ne uključuju nulu). Dodavanjem drugog prediktora, odnosno kognitivne distraktibilnosti vezane za percepciju vlastitog fizičkog izgleda, nezadovoljstvo slikom tijela postaje statistički neznačajan prediktor.

Prema nekim autorima (Maxwell, Cole i Mitchell, 2011; Miles i Shevlin, 2001) takva promjena značajnosti prediktora bi mogla sugerirati postojanje potpunog medijacijskog učinka. Drugim riječima, nezadovoljstvo slikom tijela ima učinak na seksualno funkcioniranje žena isključivo pomoću djelovanja učestalih kognicija koje ih ometaju tijekom seksualnih aktivnosti, a tiču se vlastitog fizičkog izgleda, što je i vidljivo na Slici 2. u kojoj su prikazani odnosi mjerenih varijabli pomoću standardnih regresijskih koeficijenata (β). Hayes (2013), međutim, ne preporučuje upotrebu termina potpunog i djelomičnog medijacijskog učinka,

zbog čega se u kasnijem dijelu rada neće provjeravati medijacijski učinak u terminima djelomičnog odnosno potpunog učinka. Provjera potpunog ili djelomičnog medijacijskog učinka zahtijeva korištenje Sobelovog testa (Baron i Kenny, 1986), dok se u ovom radu koristi metoda samoizvlačenja koja medijacijski učinak opisuje u kvantitativnim terminima, a ne kvalitativnim.

Slika 2. Medijacijska uloga kognitivne distraktibilnosti vezane za percepciju vlastitog fizičkog izgleda u odnosu nezadovoljstva slikom tijela i seksualnog funkcioniranja kod žena

Kako bi se ispitao mehanizam kojim nezadovoljstvo slikom tijela djeluje na seksualno funkcioniranje putem kognitivne distraktibilnosti vezane za percepciju vlastitog fizičkog izgleda korišten je dodatak programu IBM SPSS Statistics 22 kojeg je kreirao Hayes (2013) pod imenom PROCESS. PROCESS programom određuju se intervali pouzdanosti sa 95% sigurnosti procjene medijacijskih učinaka, pri čemu je za potrebe ovog istraživanja medijacijski učinak procijenjen na temelju 5 000 slučajnih poduzoraka iz cjelovitog uzorka. Hayesova (2013) ideja je opisati medijacijski učinak kvantitativnim podacima te prilikom opisivanja svih ispitivanih odnosa govori o dva glavna učinka: izravnom (djelovanje nezavisne varijable na zavisnu isključujući medijacijsku varijablu) i neizravnom učinku (djelovanje nezavisne varijable na zavisnu putem djelovanja medijacijske varijable).

Korištenjem PROCESS programa rezultati pokazuju kako je neizravan učinak statistički značajan od nule ($B = -.09$, $S.E.(B) = .04$) što se vidi iz intervala pouzdanosti koji ne uključuju nulu (95% CI: $-.16 - (-.04)$), dok izravan učinak ne ukazuje statističku značajnost jer interval pouzdanosti uključuje nulu ($B = -.02$, $S.E.(B) = .05$, 95%CI: $-.12 - .08$). Drugim riječima, žene koje iskazuju više nezadovoljstvo slikom tijela izjavljuju o slabijem

seksualnom funkcioniranju zbog čestih kognicija o vlastitom fizičkom izgledu koje ih ometaju tijekom seksualnih aktivnosti.

4.3.2. Kognitivna distraktibilnost vezana za kvalitetu seksualne izvedbe kao medijator kod žena

Obje dimenzije kognitivne distraktibilnosti su visoko povezane te mjere isti nadređeni konstrukt, ali nemaju jednak učinak na seksualno funkcioniranje osoba, zbog čega je potrebno provjeriti medijacijski učinak svake dimenzije kognitivne distraktibilnosti. Svi dobiveni podaci prikazani su u Tablici 6.

Tablica 6. *Rezultati regresijskih analiza - provjera medijacijske uloge kognitivne distraktibilnosti vezane za kvalitetu seksualne izvedbe u odnosu nezadovoljstva slikom tijela i seksualnog funkcioniranja (žene)*

Ispitivani odnos	B	S.E. (B)	95% CI	R ²
1. KORAK*				
Prediktor: nezadovoljstvo slikom tijela	.30	.12	.08 - .55	.04
2. KORAK**				
Prediktor: nezadovoljstvo slikom tijela	-.11	.05	-.21 - (-.02)	.03
3. KORAK***				
Prediktori: nezadovoljstvo slikom tijela	-.07	.05	-.15 - .02	.16
kognitivna distraktibilnost vezana za kvalitetu seksualne izvedbe	-.16	.04	-.23 - (-.08)	

*kriterij: kognitivna distraktibilnost vezana za kvalitetu seksualne izvedbe;

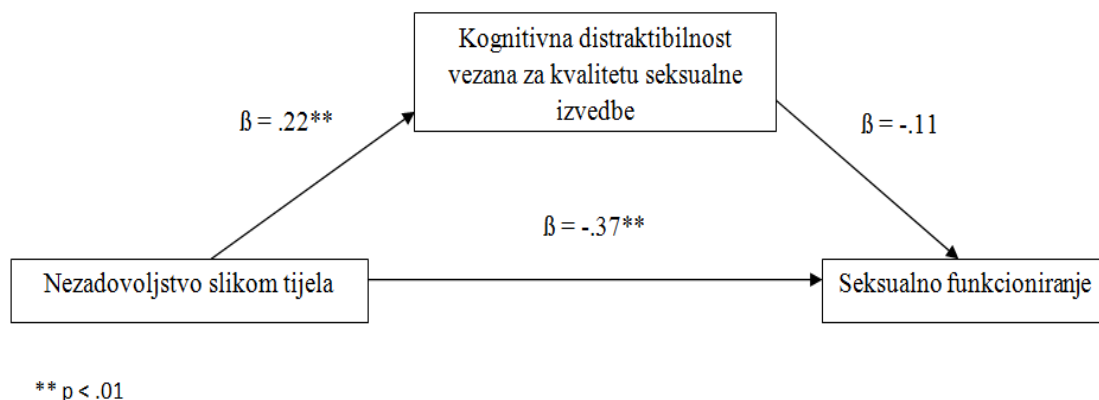
** kriterij: seksualno funkcioniranje;

***kriterij: seksualno funkcioniranje

Nezadovoljstvo slikom tijela objašnjava 3% varijance seksualnog funkcioniranja ($F_{1,142} = 5.30, p < .05$) te 4% kognitivne distraktibilnosti vezane za kvalitetu seksualne izvedbe ($F_{1,142} = 6.89, p < .01$). Nezadovoljstvo slikom tijela i kognitivna distraktibilnost

vezana za kvalitetu seksualne izvedbe su statistički značajni prediktori seksualnog funkcioniranja ($F_{2,141} = 14.39$, $p < .01$) te zajedno objašnjavaju 16% seksualnog funkcioniranja. Statistička značajnost prediktora vidi se iz intervala pouzdanosti koji ne uključuju nulu.

Dodavanjem drugog prediktora, odnosno kognitivne distraktibilnosti vezane za kvalitetu seksualne izvedbe, nezadovoljstvo slikom tijela postaje statistički neznačajan prediktor. Takva promjena statističke značajnosti prediktora nezadovoljstva slikom tijela sugerira na postojanje potpunog medijacijskog učinka. Drugim riječima, nezadovoljstvo slikom tijela ima učinak na seksualno funkcioniranje žena isključivo putem djelovanja čestih kognicija koje ih ometaju tijekom seksualnih aktivnosti, a tiču se procjene seksualnih pokreta koje čine u određenom trenutku. Svi ispitani odnosi, opisani standardnim regresijskim koeficijentima (β), prikazani su na Slici 3.

Slika 3. Medijacijska uloga kognitivne distraktibilnosti vezane za kvalitetu seksualne izvedbe u odnosu nezadovoljstva slikom tijela i seksualnog funkcioniranja kod žena

Pomoću PROCESS programa rezultati pokazuju kako je neizravan učinak nezadovoljstva slikom tijela na seksualno funkcioniranje statistički značajan od nule, odnosno dobiveni interval pouzdanosti ne uključuje nulu ($B = -.05$, $S.E.(B) = .03$, $95\%CI: -.11 - (-.01)$), dok izravan učinak nije statistički značajan ($B = -.06$, $S.E.(B) = .05$, $95\%CI: -.16 -.03$). Rezultati upućuju kako nezadovoljstvo slikom tijela ima učinak na seksualno funkcioniranje žena putem učinka čestih kognicija koje ih ometaju, a koje se odnose na evaluaciju seksualnih pokreta koje izvede tijekom seksualnih aktivnosti.

4.3.3. Kognitivna distraktibilnost vezana za percepciju vlastitog fizičkog izgleda kao medijator kod muškaraca

Medijacijski učinak kognitivne distraktibilnosti vezane za percepciju vlastitog fizičkog izgleda kod muškaraca koji su sudjelovali u ovom istraživanju ne može se ispitati. Iz Tablice 2. vidljivo je kako mjerene varijable kod muškaraca nisu statistički značajno povezane čime se onemogućuje daljnje ispitivanje medijacijskog učinka kognicija koje ometaju muškarce. Prema Bollenu (1989) i Hayesu (2013) provjeri medijacijskog učinka ne treba prethoditi postojanje povezanosti između nezadovoljstva slikom tijela i seksualnog funkcioniranja, ali kako se kod muškaraca ne uočava značajna povezanost niti između nezadovoljstva slikom tijela i kognicija koje ih ometaju, a odnose se na njihov fizički izgled, nije potrebno provesti daljnje analize te ispitati izravni i neizravni učinak u navedenom odnosu.

4.3.4. Kognitivna distraktibilnost vezana za kvalitetu seksualne izvedbe kao medijator kod muškaraca

Dobivena statistički neznačajna povezanost između nezadovoljstva slikom tijela i kognicija koje ometaju muškarce, a odnose se na procjenu seksualnih pokreta, sugerira na nemogućnost daljnjeg ispitivanja medijacijskog učinka. Pri tome, u daljnjoj analizi nije potrebno provjeriti statističku značajnost izravnih i neizravnih učinaka ispitanih varijabli. U Tablici 2. prikazani su podaci koji pokazuju da u ovom istraživanju kod muškaraca nema povezanosti između navedenih varijabli.

5. Rasprava

Unatoč različitim istraživanjima, učinak kognitivnih čimbenika na seksualno funkcioniranje još uvijek nije posve istražen. Ovim se istraživanjem nastojalo proširiti spoznaje koje su do sada prikupljene i doprinijeti razumijevanju uloge koju ometajuće misli mogu imati u seksualnom funkcioniranju žena i muškaraca. Svrha je bila ispitati razlike između muškaraca i žena u sadržaju kognicija koje ih ometaju tijekom seksualnih aktivnosti, kao i intraindividualne razlike koje se primjećuju u sadržaju tih kognicija. Osim toga, ispitana je i medijacijska uloga kognicija koje ometaju muškarce i žene tijekom seksualnih aktivnosti u odnosu nezadovoljstva slikom tijela i seksualnog funkcioniranja.

Novija istraživanja, potaknuta opažanjem Mastersa i Johnsonove (1970), ukazuju kako između muškaraca i žena postoje značajne razlike u sadržaju kognicija koje ih ometaju tijekom seksualnih aktivnosti (Carvalheira, Godinho i Costa, 2016; Dove i Wiederman, 2000; Meana i Nunink, 2006). Rezultati dobiveni ovim istraživanjem potvrđuju takve nalaze. Muškarci su značajno više od žena zaokupljeni procjenjivanjem seksualnih pokreta i ponašanja koje izvode tijekom seksualnih aktivnosti. Neočekivano, rezultati ne pokazuju kako se muškarci i žene razlikuju u preusmjeravanju svoje pažnje s erotskih sadržaja na internalni doživljaj vlastitog fizičkog izgleda tijekom seksualnih aktivnosti. Većina autora sugerira kako će pretjerano preusmjeravanje pažnje s erotskih sadržaja na procjenu vlastitih seksualnih pokreta dovesti do smanjenog seksualnog uzbuđenja kojeg osoba doživljava (Wiederman, 2001) i time doprinijeti razvoju seksualnih teškoća (Carvalheira, Godinho i Costa, 2016; Cranston-Cuevas i Barlow, 1990; Dove i Wiederman, 2000; Meana i Nunnik, 2006; Przybyla i Byrne, 1984; Sanchez i Kiefer, 2007; Silva, Pascoal i Nobre, 2016; Wiederman, 2001). Hoće li osoba razviti seksualne teškoće uvelike ovisi o načinu kako procjenjuje svoje pokrete. Ukoliko ih procjenjuje nezadovoljavajućim tada se pojačava usmjerenost na vlastito ponašanje uz istovremenu smanjenu usmjerenost na seksualne podražaje, osjete ili dodire, ali ukoliko osoba procijeni vlastito ponašanje zadovoljavajućim, samousmjerenost će imati pozitivan učinak na seksualno funkcioniranje (Trapnell, Meston i Gorzalka, 1997). Ovo istraživanje provjerilo je učestalost zaokupljenosti mislima različitog sadržaja, ali ne pruža podatke o smjeru tih misli. Drugim riječima, muškarce i žene se pitalo koliko su okupirani mislima o vlastitim seksualnim pokretima tijekom seksualnih aktivnosti, ali nedostaje podatak o tome smatraju li vlastite seksualne pokrete zadovoljavajućim ili nezadovoljavajućim čime se nadalje ograničava interpretacija dobivenih rezultata.

Žene koje su sudjelovale u ovom istraživanju izjavljuju kako su češće zaokupljene procjenom seksualnih pokreta koje čine, negoli vlastitim fizičkim izgledom tijekom seksualnih aktivnosti. Ovakav nalaz nije u skladu s očekivanjima kao ni prethodnim istraživanjima koja upućuju kako su žene češće zaokupljene procjenom vlastitog tijela, a ne evaluacijom seksualnih pokreta koje čine (Carvalheira, Godinho i Costa, 2016; Meanna i Nunnink, 2006). Prema teoriji seksualnih skripti (Simon i Gagnon, 1986), od žena i muškaraca se očekuje da se tijekom seksualnih aktivnosti ponašaju u skladu s društvenim skupom očekivanja o njihovom seksualnom ponašanju. Simon i Gagnon (1986) pretpostavljaju kako se društvena očekivanja o seksualnom ponašanju integriraju ili odvajaju u internalne uloge koje osobe potom preuzimaju. Sukladno njihovim pretpostavkama, od žena se očekuje da budu pasivne sudionice koje u trenutku seksualnih aktivnosti s partnerom preuzimaju ulogu objekta požude i onih koje su zavedene. Prihvatanjem i preuzimanjem uloge kao pasivne sudionice, žene ne trebaju brinuti o aktivnostima i pokretima koje čine tijekom seksualnih aktivnosti. U takvom odnosu ženin je primarni zadatak privući potencijalnog partnera te mu ugoditi. Kako je muškarcima izuzetno važna fizička atraktivnost partnerica (Shackelford, Schmitt i Buss, 2005), pretpostavlja se kako će žene pridati veću važnost i biti okupirane vlastitim fizičkim izgledom (Trivers, 1972), ali rezultati ovog istraživanja ne potvrđuju takvo očekivanje. Ovim istraživanjem se ne može pružiti detaljno pojašnjenje ovog neočekivanog rezultata, iako postoji nekoliko mogućih objašnjenja.

Jačanjem feminističkog pokreta i sve češćim borbama za jednakost prava muškaraca i žena pojavljuje se potreba za promjenama u društvenim očekivanjima, pa tako i u očekivanjima o seksualnim ulogama koje muškarci i žene preuzimaju. Moguće je da žene više ne preuzimaju i ne prihvaćaju ulogu pasivne sudionice te da aktivno izražavaju vlastiti seksualni interes i želju zbog čega postaju aktivne u vlastitim seksualnim ponašanjima i manje okupirane vlastitim fizičkim izgledom. Seksualna uloga nastaje kao kombinacija društvenog i individualnog konteksta (Simon i Gagnon, 1986), a promjena u postavljenim ulogama može biti odraz društvenih i/ili individualnih promjena. Baumeister (2000), kao i Shibley-Hyde i Durik (2000) upućuju kako je izražavanje seksualnog interesa/ želje kod žena varijabilno te uvelike ovisi o društvenom kontekstu, pri čemu zaključuju kako su žene sklonije izražavati vlastiti seksualni interes ovisno o postavljenim društvenim očekivanjima. Ukoliko je društvo postavilo drugačija očekivanja o seksualnom ponašanju žena, vjerojatnije je kako su se žene tome prilagodile te prihvatile drugačija internalna očekivanja o vlastitom seksualnom ponašanju.

Osim takvog objašnjenja, potrebno je uzeti u obzir kako je istraživanje provedeno *online* te je u uputi spomenuto kako se ovim istraživanjem, između ostalog, istražuje i seksualno funkcioniranje. Ukoliko nekim ženama odgovaranje na pitanja o njihovoj seksualnosti izaziva snažan osjećaj neugode, vjerojatnije je kako nisu ni nastavile ili dovršile ispunjavati upitnike. Time se može pretpostaviti kako nedostaje dio populacije žena koje imaju drugačije stavove i mišljenja o temi seksualnosti i kako je vjerojatnije da su ispitivanju, u većini, pristupile one žene koje su spremnije razgovarati o vlastitoj seksualnosti. Ovo istraživanje je, međutim, isključivo korelacijsko, zbog čega se dana objašnjenja ne mogu potvrditi samo na temelju dobivenih nalaza, već je potrebno činiti daljnja istraživanja te provjeriti dobivene rezultate.

Muškarci koji su pristupili ovom istraživanju više su okupirani seksualnim pokretima i ponašanjima koje izvode, negoli vlastitim izgledom, što je u skladu s nalazima drugih istraživanja (Carvalho, Godinho i Costa, 2016; Meana i Nunnink, 2006; Wiederman, 2001). Muškarci iskazuju potrebu da budu uspješni prilikom seksualnih aktivnosti, što i odgovara društvenim očekivanjima o seksualnom ponašanju muškaraca (Simon i Gagnon, 1986). Od muškaraca se očekuje da budu aktivni sudionici koji zavode, iniciraju i dominiraju u seksualnim aktivnostima (Simon i Gagnon, 1986) jer im takvo aktivno ponašanje omogućuje maksimalno ostvarivanje vlastitog reproduktivnog potencijala (Trivers, 1972).

Osim opisanih nalaza, u istraživanju se ispitala i medijacijska uloga koju imaju kognicije kojima su muškarci i žene ometani tijekom seksualnih aktivnosti u odnosu nezadovoljstva slikom tijela i seksualnog funkcioniranja. Nalazi su pokazali kako nezadovoljstvo slikom tijela ima učinak na seksualno funkcioniranje putem djelovanja učestalih kognicija koje ometaju osobe tijekom seksualnih aktivnosti. Taj nalaz je potvrđen samo kod žena, dok se kod muškaraca takav učinak nije mogao ispitati zbog toga što rezultati nisu pokazali značajne povezanosti svih mjerenih varijabli.

Žene koje su nezadovoljne vlastitim fizičkim izgledom imaju slabije seksualno funkcioniranje zbog čestih kognicija koje ih ometaju tijekom seksualnih aktivnosti. Kognicije su imale značajan medijacijski učinak u opisanom odnosu neovisno o njihovom sadržaju, iako se može reći kako su žene češće zaokupljene mislima o vlastitom seksualnom ponašanju, negoli o vlastitom fizičkom izgledu. O potvrdi medijacijskog učinka kognicija koje ometaju žene tijekom seksualnih aktivnosti sugerira i podatak o promjeni značajnosti prediktora nezadovoljstva slikom tijela koji je postao statistički neznačajan nakon dodavanja

medijacijske varijable, odnosno svake dimenzije kognitivne distraktibilnosti. Drugim riječima, ženama je bitan način na koji percipiraju vlastito tijelo i seksualne pokrete, koje čine, za osjećaje i podražaje na koje će se usmjeriti tijekom seksualnih aktivnosti. Što je žena više nezadovoljna vlastitim izgledom, to je veća vjerojatnost da će tijekom seksualnih aktivnosti biti manje usmjerena na erotske podražaje te se neće moći u potpunosti prepustiti seksualnim aktivnostima.

Viša razina nezadovoljstva slikom tijela značajno pretpostavlja slabije seksualno funkcioniranje žena, kao i češću pojavu kognicija koje ih ometaju tijekom seksualnih aktivnosti, što se vidi iz dobivene značajnosti tog prediktora. Iako je nezadovoljstvo slikom tijela značajan prediktor, ono ima mali doprinos u objašnjenju kognicija koje ometaju žene tijekom seksualnih aktivnosti. Općenito, niski doprinosi kojima prediktori objašnjavaju kriterije, a koji su uočeni u ovom istraživanju upućuju kako je u model potrebno uključiti i neke druge varijable koje bi dodatno pojasnile opisane odnose.

5.1. Ograničenja i implikacije istraživanja

Prilikom interpretacije rezultata potrebno je uzeti u obzir ograničenja koja se pojavljuju u okvirima ovog istraživanja. Ograničenja su prvenstvo usmjerena na postupak provedbe istraživanja. Istraživanje je provedeno *online*, putem društvenih mreža (Facebook®, Instagram, Whatsapp, Twitter, Viber), a podaci sudionika su se prikupljali metodom snježne grude. Internetska veza istraživanja prosljeđivana je u različite internetske grupe, kao i uz pomoć različitih osoba, ali je moguće da su istraživanju pristupili samo određene žene i muškarci. U postupku prikupljanja podataka uočio se, naime, veliki problem odaziva muškaraca, odnosno problem je bio motivirati muškarce da pristupe istraživanju. Internetska veza istraživanja bila je slana određenim društvenim grupama čiji su članovi bili uglavnom muškarci te je nekim muškarcima veza bila poslana pojedinačno uz objašnjenje kako se svi podaci obrađuju na grupnoj razini, pri čemu se osigurava anonimnost odgovaranja. Unatoč svim pristupima, odaziv muškaraca je bio manji u usporedbi sa ženama koje su sudjelovale u istraživanju. Nakon što su iz baze podataka isključeni podaci svih sudionika koji nisu zadovoljili prethodno zadane uvjete, broj muškaraca čiji su podaci analizirani bio je izrazito mali ($N = 72$).

Već spomenuto, ovo istraživanje se bavilo ispitivanjem slike tijela i seksualnog funkcioniranja. Prema nekim autorima (Milas, 2005; Wentland, 1993) takve teme su nerijetko obojane društvenim očekivanjima te se mogu smatrati osjetljivim područjem ispitivanja u kojima je veća vjerojatnost davanja neiskrenih, odnosno društveno poželjnih odgovora. Sudionice i sudionici ovog istraživanja su procijenili svoje seksualno funkcioniranje zadovoljavajućim čime se otvara pitanje imaju li ikakvih kognitivnih smetnji odnosno je li istraživanju pristupio samo onaj dio populacije koji uopće nema poteškoća tijekom spolnih odnosa ili su sudionice i sudionici davali socijalno poželjne odgovore kako bi svoje seksualno funkcioniranje prikazali boljim negoli što je ono uistinu. Upitno je koliko su muškarci i žene iz ovog istraživanja iskreno odgovarali na neka pitanja ukoliko su ih procijenili previše intimnima. Neiskreno i socijalno poželjno odgovaranje moglo je iskriviti i točnost podataka koji su korišteni u svrhu kontrole. Komentar se posebice odnosi na kontrolno pitanje vezano uz postojanje dijagnoze psihičkog i/ili seksualnog poremećaja i/ili bolesti. Osoba možda nema uspostavljenu dijagnozu, jer zbog nekih drugih okolnosti nije potražila stručnu pomoć niti je prepoznata od strane drugih kao netko kome bi stručna pomoć koristila, ali svejedno iskazuje određeni stupanj psihičkih i/ili seksualnih smetnji, što u ovom istraživanju nije provjereno. Sva prethodno navedena ograničenja dovode u pitanje mogućnost generalizacije nalaza na širu populaciju. Budućim se istraživačima, prema tome, sugerira korištenje drugačijeg načina pristupanju sudionicima.

Još jedno ograničenje odnosi se na izostanak eksperimentalne manipulacije u provedbi istraživanja, odnosno opisano istraživanje je korelacijsko i temeljeno je na mjerama samoprocjena čime se onemogućuje donošenje kauzalnih zaključaka i detaljnijih objašnjenja rezultata. Korištenje mjera samoprocjena se može smatrati velikim metodološkim ograničenjem s obzirom da se muškarce i žene ispitalo o kognicijama koje doživljavaju tijekom seksualnih aktivnosti. Upitno je jesu li svjesni vlastitih kognicija, kao i mogućnosti dosjećanja kognicija kojima su bili zaokupljeni, a koje se pojavljuju u trenucima spolnih odnosa ili bilo kojih drugih seksualnih aktivnosti.

Korišteni mjerni instrumenti pokazuju zadovoljavajuće psihometrijske karakteristike, ali se svejedno uočavaju neke njihove manjkavosti. U *Skali kognitivne distraktibilnosti* se uočava kako je nekoliko čestica imalo vrlo sličan sadržaj (npr. "*Teško uživam u spolnom odnosu jer stalno brinem je li moje tijelo privlačno mojoj/mom partnerici/partneru.*" i "*Tijekom seksualne aktivnosti pažnja mi je zaokupljena mislima o tome kako izgledam svojoj/svom partnerici/partneru.*"). Moguće je da su sudionice i sudionici dali različite

odgovore na slične tvrdnje ukoliko nisu pažljivo čitali i savjesno odgovarali na postavljena pitanja. *Indeks seksualnog funkcioniranja žena* i *Internacionalni indeks seksualnog funkcioniranja muškaraca* mjere su koje ispituju razinu seksualnog funkcioniranja muškaraca i žena u samo proteklih četiri tjedana. Ograničeno vremensko razdoblje za koje osoba odgovara ne daje jasan prikaz seksualnog funkcioniranja osobe. Drugim riječima, u istraživanju se zaključuje o seksualnim aktivnostima, željama/ interesima, te općenitom seksualnom funkcioniranju kojeg su muškarci i žene doživjeli tijekom četiri tjedana prije odgovaranja.

Od izuzetne je važnosti naglasiti kako su ispitani modeli pojednostavljeni prikazi mjerenih varijabli. Ovim istraživanjem ispitani su odnosi samo triju varijabli. U svakodnevnim situacijama nezadovoljstvo slikom tijela, kognicije koje ometaju osobe tijekom seksualnih aktivnosti kao i seksualno funkcioniranje dio su mnogo složenijih i kompleksnijih odnosa u kojima i druge varijable, a koje nisu ispitane ovim istraživanjem, iskazuju određeni učinak. Kako bi opisani model bio u skladu sa stvarnom situacijom potrebno je provjeriti odnose i s drugim varijablama koje mogu imati neizravne učinke poput religioznosti, samopoštovanja (Green i Pritchard, 2003), stavova prema seksualnosti (Faith i Schare, 1993; Nobre i Pinto-Gouveia, 2006), učestalosti seksualnih aktivnosti (Faith i Schare, 1993), zadovoljstva odnosno nezadovoljstva odnosom kojeg sudionici imaju s romantičnim partnerom/partnericom (Pascoal, Narciso i Monteiro Pereira, 2012; Sanchez i Broccoli, 2008), razine znanja o seksualnosti (Faith i Schare, 1993), opće psihološke prilagođenosti (Faith i Schare, 1993) osjećaja nekompetentnosti u izvođenju seksualnih pokreta (Nobre, 2010), medijskog učinka (Green i Pritchard, 2003), obiteljskog pritiska kojeg muškarci i žene doživljavaju (Green i Pritchard, 2003) te doživljenih negativnih seksualnih iskustava (Laumann, Paik i Rosen, 1999). Opisane varijable samo su neke od mnogih koje bi mogle dodatno opisati pretpostavljeni odnos.

Unatoč ograničenjima, doprinosi ovog istraživanja su višestruki. Dosadašnja istraživanja kojima su ispitani slični problemi provedena su na prigodnom uzorku studenata psihologije te se uglavnom ispitivalo samo žene ili samo muškarce. Vrlo su rijetka istraživanja koja su uključila i širu populaciju (ne samo studente), ali i muškarce i žene, kao što je uključeno u ovom istraživanju. Područje ljudske seksualnosti je relativno novo i mlado te nedovoljno istraženo područje, posebice u našoj kulturi i s našim sudionicima. Sva spomenuta istraživanja su se provodila u Portugalu, Sjedinjenim Američkim Državama, Španjolskoj, Velikoj Britaniji i drugim kulturama, dok se učinak kognitivnih čimbenika na

seksualno funkcioniranje po prvi put, u ovom radu, istražuje u našoj kulturi. Time se sugerira kako se dobivenim nalazima proširuju dosadašnje spoznaje iz ovog područja. Ističe se važan učinak kognitivnih čimbenika u objašnjenju seksualnog funkcioniranja, čime se upućuje na važnost korištenja kognitivnih strategija u svrhu tretiranja seksualnih poteškoća. Saznanja o učinku kognitivnih čimbenika na seksualno funkcioniranje dodatno objašnjavaju i doprinose boljem razumijevanju seksualnosti osoba koje ne iskazuju značajne teškoće u funkcioniranju, ali žele poboljšati dosadašnje spolne odnose. Na temelju ovih spoznaja osobe se mogu dodatno educirati te se mogu kreirati brojne edukacije i radionice kojima bi cilj bio poboljšati međusobne seksualne odnose heteroseksualnih parova. Na edukacijama bi se mogla spoznati važnost koju imaju kognitivni čimbenici i na taj način poboljšati postojeće spolne odnose. Žene i muškarce se može osvijestiti i o spolnim ulogama koje preuzimaju tijekom seksualnih aktivnosti, a koje možda ograničavaju njihovu slobodu i otvorenost pri izražavanju vlastite seksualnosti. Budući da razvoju seksualnih poteškoća doprinose kognitivni čimbenici, boljem seksualnom funkcioniranju bi mogle doprinijeti promjene u načinu doživljavanja vlastitog fizičkog izgleda i seksualnih pokreta koji se izvode. Drugim riječima, i žene i muškarce bi se trebalo poticati da prihvate svoj fizički izgled onakav kakav je te da ih se dodatno educira o tehnikama i pokretima koje mogu činiti tijekom seksualnih aktivnosti, a kojima bi mogli doprinijeti osobnom zadovoljstvu i boljem seksualnom funkcioniranju. Na taj način bi se potaknulo otvoreno i pozitivno izražavanje vlastite seksualnosti. Dobiveni nalazi sugeriraju kako su našem društvu potrebne dodatne edukacije o tome kako mišljenje o samima sebi može imati posljedice i na seksualno funkcioniranje.

6. Zaključak

Rezultati istraživanja pokazuju kako su nezadovoljstvo slikom tijela i obje dimenzije kognitivne distraktibilnosti značajno pozitivno povezani, dok su nezadovoljstvo slikom tijela i seksualno funkcioniranje značajno negativno povezani. Obje dimenzije kognitivne distraktibilnosti su značajno negativno povezane sa seksualnim funkcioniranjem. Međusobne povezanosti varijabli značajne su samo kod žena, ali ne i kod muškaraca.

Spolne razlike u učestalosti zaokupljenošću kognicijama o vlastitom fizičkom izgledu nisu statistički značajne, ali dobiveni nalazi pokazuju kako su muškarci češće od žena okupirani kognicijama o seksualnim pokretima koje izvode tijekom seksualnih aktivnosti.

Ispitivanjem intraindividualnih razlika dobiveno je kako su žene češće zaokupljene kognicijama o vlastitim seksualnim pokretima koje izvode tijekom seksualnih aktivnosti negoli kognicijama o vlastitom fizičkom izgledu. Muškarci su, također, češće ometani kognicijama o vlastitom seksualnom izvođenju negoli o vlastitom fizičkom izgledu tijekom seksualnih aktivnosti.

Kod žena se uočava značajan medijacijski učinak kognicija koje ih ometaju tijekom seksualnih aktivnosti, a odnose se na vlastiti fizički izgled i vlastito seksualno ponašanje u odnosu između nezadovoljstva slikom tijela i seksualnog funkcioniranja. Kod muškaraca se takav nalaz nije mogao zaključiti s obzirom da nisu zadovoljeni određeni uvjeti koji trebaju prethoditi provjeri izravnih i neizravnih učinaka medijacijske varijable.

7. Literatura

- Abrahamson, D. J., Barlow, D. H., Sakheim, D. K., Beck, J. G. i Athanasiou, R. (1985). Effects of distraction on sexual responding in functional and dysfunctional men. *Behavior Therapy*, 16, 503-515.
- Ackard, D. M., Kearney-Cooke, A. i Peterson, C. B. (2000). Effect of body image and self-image on women's sexual behaviors. *International Journal of Eating Disorders*, 28(4), 422-429.
- Adams, A. E., Haynes, S. N. i Brayer, M. A. (1985). Cognitive distraction in female sexual arousal. *Psychophysiology*, 22(6), 689-696.
- Baron, R. M. i Kenny, D. A. (1986). The moderator–mediator variable distinction in social psychological research: Conceptual, strategic, and statistical considerations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51(6), 1173-1182.
- Banfield, S. i McCabe, M. P. (2002). An evaluation and clinical implications of the construct of body image. *Adolescence*, 37, 373-394.
- Basson, R. (2000). The female sexual response: A different model. *Journal of Sex and Marital Therapy*, 26, 51-65.
- Barlow, D. H. (1986). Causes of sexual dysfunction: The role of anxiety and cognitive interference. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 54(2), 140-148.
- Barlow, D. H., Sakheim, D. K. i Beck, J. G. (1983). Anxiety increases sexual arousal. *Journal of Abnormal Psychology*, 92(1), 49-54.
- Baumeister, R. F. (2000). Gender differences in erotic plasticity: The female sex drive as socially flexible and responsive. *Psychological Bulletin*, 126(3), 347.
- Beck, J. G. i Barlow, D. H. (1984). Current conceptualizations of sexual dysfunction: A review and an alternative perspective. *Clinical Psychology Review*, 4, 363-378.
- Bollen, K. A. (1989). *Structural equations with latent variables*. New York: John Wiley and Sons.
- Burrows, L. J., Basha, M. i Goldstein, A. T. (2012). The effects of hormonal contraceptives on female sexuality: A review. *The Journal of Sexual Medicine*, 9(9), 2213-2223.

- Carvalho, A., Godinho, L. i Costa, P. (2016). The impact of body dissatisfaction on distressing sexual difficulties among men and women: The mediator role of cognitive distraction, *The Journal of Sex Research*, 54(3), 331-340.
- Cranston-Cuevas, M. A. i Barlow, D. H. (1990). Cognitive and affective contributions to sexual functioning. *Annual Review of Sex Research*, 1, 119-161.
- Cuntim, M. i Nobre, P. (2011). The role of cognitive distraction on female orgasm. *Sexologies*, 20, 212-214.
- Dove, N. L. i Wiederman, M. W. (2000). Cognitive distraction and women's sexual functioning. *Journal of Sex and Marital Therapy*, 26, 67-78.
- Elliott, A. N. i O'Donohue, W. T. (1997). The effects of anxiety and distraction on sexual arousal in a nonclinical sample of heterosexual women. *Archives of Sexual Behavior*, 26(6), 607-624.
- Ellis, B. J. i Symons, D. (1990). Sex differences in sexual fantasy: An evolutionary psychological approach. *Journal of Sex Research*, 27(4), 527-555.
- Faith, M. S. i Schare, M. L. (1993). The role of body image in sexually avoidant behavior. *Archives of Sexual Behavior*, 22, 345-356.
- Farkas, G. M., Sine, L. F. i Evans, I. M. (1979). The effects of distraction, performance demand, stimulus explicitness and personality on objective and subjective measures of male sexual arousal. *Behaviour Research and Therapy*, 17(1), 25-32.
- Fredrickson B. L. i Roberts, T. (1997). Objectification theory: Toward understanding women's lived experiences and mental health risks. *Psychology of Women Quarterly*, 21, 173-206.
- Geer, J. H. i Fuhr, R. (1976). Cognitive factors in sexual arousal: The role of distraction. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 44(2), 238-243.
- Gilbert, P. i Miles, J. (2014). Body shame: A biopsychosocial conceptualisation and overview, with treatment implications. U P. Gilbert (Ur.), *Body shame: Conceptualisation, research and treatment* (str. 3-54). New York: Routledge.

- Green, S. P. i Pritchard, M. E. (2003). Predictors of body image dissatisfaction in adult men and women. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 31(3), 215-222.
- Hayes, A. (2013). *Introduction to mediation, moderation, and conditional process analysis: A regression - based approach*. New York: Guilford Press.
- Henson, D. E. i Rubin, H. B. (1971). Voluntary control of eroticism. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 4, 37-44.
- Hoon, P., Wincze, J. i Hoon, F. (1977). A test of reciprocal inhibition: Are anxiety and sexual arousal in women mutually inhibitory?. *Journal of Abnormal Psychology*, 86, 65-74.
- Johannes, C. B., Araujo, A. B., Feldman, H. A., Derby, C. A., Kleinman, K. P. i McKinlay, J. B. (2000). Incidence of erectile dysfunction in men 40 to 69 years old: Longitudinal results from the Massachusetts male aging study. *The Journal of Urology*, 163(2), 460-463.
- Kamenov, Z., Fileva, S., Kalinov, K. i Jannini, E. A. (2017). Evaluation of the efficacy and safety of Tribulus terrestris in male sexual dysfunction—A prospective, randomized, double-blind, placebo-controlled clinical trial. *Maturitas*, 99, 20-26.
- Kang, Y., Harring, J. R. i Li, M. (2015). Reexamining the impact of nonnormality in two - group comparison procedures. *The Journal of Experimental Education*, 83(2), 147-174.
- Karazsia, B. T., Murnen, S. K. i Tylka, T. L. (2017). Is body dissatisfaction changing across time? A cross-temporal meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 143(3), 293-320.
- Kinsey, A. C., Pomeroy, W. B. i Martin, C. E. (1949). *Sexual behavior in the human male*. Philadelphia: Saunders.
- Krafft-Ebing, R. (1965). *Psychopathia sexualis: With especial reference to the antipathic sexual instinct: A medico-forensic study*. New York: Arcade Publishing.
- Kukić, M. (2013). Pretilost adolescenata - rizični i zaštitni čimbenici. (Neobjavljena doktorska disertacija). Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb.
- Lange, J. D., Wincze, J. P., Zwick, W., Feldman, S. i Hughes, K. (1981). Effects of demand for performance, self-monitoring of arousal, and increased sympathetic nervous system activity on male erectile response. *Archives of Sexual Behavior*, 10(5), 443-464.

- Laumann, E. O., Paik, A. i Rosen, R. C. (1999). Sexual dysfunction in the United States: prevalence and predictors. *Jama*, 281(6), 537-544.
- Laws, D. R. i Rubin, H. B. (1969). Instructional control of an autonomic sexual response. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 2, 93-99.
- Luoto, R., Kaprio, J. i Uutela, A. (1994). Age at natural menopause and sociodemographic status in Finland. *American Journal of Epidemiology*, 139(1), 64-76.
- Masters, W. H. i Johnson, V. E. (1966). *Human sexual response*. New York: Bantam Books.
- Masters, W. H. i Johnson V. E. (1970). *Human sexual inadequacy*. New York: Bantam Books.
- Masters, W. H., Johnson V. E. i Kolodny, R. C. (2006). *Ljudska seksualnost*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Maxwell, S. E., Cole, D.A. i Mitchell, M. A. (2011). Bias in cross-sectional analyses of longitudinal mediation: Partial and complete mediation under an autoregressive model. *Multivariate Behavioral Research*, 46(5), 816-841.
- McCabe, M. P. i Ricciardelli, L. A. (2003). Sociocultural influences on body image and body changes among adolescent boys and girls. *The Journal of Social Psychology*, 143(1), 5-26.
- McCabe, M. P., Ricciardelli, L. A. i Banfield, S. (2001). Body image, strategies to change muscles and weight, and puberty: Do they impact on positive and negative affect among adolescent boys and girls?. *Eating Behaviors*, 2, 129-149.
- Meana, M. i Nunnink, S. E. (2006). Gender differences in the content of cognitive distraction during sex. *Journal of Sex Research*, 43(1), 59-67.
- Milas, G. (2005). *Istraživačke metode u psihologiji i drugim društvenim znanostima*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Minhas, S. i Mulhall, J. (2017). *Male sexual dysfunction: A clinical guide*. New York: John Wiley & Sons.
- Miles, J. i Shevlin, M. (2001). *Applying regression and correlation: A guide for students and researchers*. London: SAGE Publications Ltd.

- Nobre, P. (2010). Psychological determinants of erectile dysfunction: Testing a cognitive-emotional model. *Journal of Sexual Medicine*, 7, 1429-1437.
- Nobre, P. J. i Pinto-Gouveia, J. (2006). Dysfunctional sexual beliefs as vulnerability factors for sexual dysfunction. *The Journal of Sex Research*, 43, 68-75.
- Nobre, P. J. i Pinto-Gouveia, J. (2008). Differences in automatic thoughts presented during sexual activity between sexually functional and dysfunctional men and women. *Cognitive Therapy Research*, 32, 37-49.
- Pascoal, P., Narciso, I. i Monteiro Pereira, N. (2012.) Predictors of body appearance cognitive distraction during sexual activity in men and women, *Journal of Sexual Medicine*, 9(11), 2849-2860.
- Petz, B. (2007). *Osnovne statističke metode za nematematičare*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Peugh, J. i Belenko, S. (2001). Alcohol, drugs and sexual function: A review. *Journal of Psychoactive Drugs*, 33(3), 223-232.
- Przybyla, D. P. J. i Byrne, D. (1984). The mediating role of cognitive processes in self-reported sexual arousal. *Journal of Research in Personality*, 18, 54-63.
- Pujols, Y., Meston, C. M. i Seal, B. N. (2010). The association between sexual satisfaction and body image in women. *The Journal of Sexual Medicine*, 7, 905-916.
- Purdon, C. i Holdaway, L. (2006). Non-erotic thoughts: Content and relation to sexual functioning and sexual satisfaction. *The Journal of Sex Research*, 43, 154-162.
- Quilter, M., Hodges, L., von Hurst, P., Borman, B. i Coad, J. (2017). Male sexual function in New Zealand: A population-based cross-sectional survey of the prevalence of erectile dysfunction in men aged 40–70 years. *The Journal of Sexual Medicine*, 14(7), 928-936.
- Rosen, R., Brown, C., Heiman, J., Leiblum, S., Meston, C., Shabsigh, R., Ferguson, D. i D'Agostino, R. (2000). The female sexual function index (FSFI): A multidimensional self-report instrument for the assessment of female sexual function. *Journal of Sex and Marital Therapy*, 26(2), 191-208.

- Rosen, R. C., Riley, A., Wagner, G., Osterloh, I. H., Kirkpatrick, J. i Mishra, A. (1997). The international index of erectile function (IIEF): A multidimensional scale for assessment of erectile dysfunction. *Urology*, *49*(6), 822-830.
- Roberts, T. A. i Gettman, J. Y. (2004). Mere exposure: Gender differences in the negative effects of priming a state of self-objectification. *Sex Roles*, *51*(1), 17-27.
- Sanchez, D. T. i Broccolli, T. L. (2008). The romance of self - objectificaton: Does priming romantic relationships induce states of self-objectification among women?. *Sex Roles*, *59*, 545-554.
- Sanchez, D. T. i Kiefer, A. K. (2007). Body concerns in and out of the bedroom: Implications for sexual pleasure and problems. *Archives of Sexual Behavior*, *36*(6), 808-820.
- Schaffir, J. (2006). Hormonal contraception and sexual desire: a critical review. *Journal of Sex and Marital Therapy*, *32*(4), 305-314.
- Schick, V. R., Calabrese, S. K., Rima, B. N. i Zucker, A. N. (2010). Genital appearance dissatisfaction: Implications for women's genital image self-consciousness, sexual esteem, sexual satisfaction, and sexual risk. *Psychology of Women Quarterly*, *34*, 394-404.
- Shackelford, T. K., Schmitt, D. P. i Buss, D. M. (2005). Universal dimensions of human mate preferences. *Personality and Individual Differences*, *39*(2), 447-458.
- Shibley-Hyde, J. i Durik, A. M. (2000). Gender differences in erotic plasticity: Evolutionary or sociocultural forces? Comment on Baumeister (2000). *Psychological Bulletin*, *126*(3), 375-379.
- Shifren, J. L., Monz, B. U., Russo, P. A., Segreti, A. i Johannes, C. B. (2008). Sexual problems and distress in United States women: Prevalence and correlates. *Obstetrics and Gynecology*, *112*(5), 970-978.
- Siever, M. D. (1994). Sexual orientation and gender as factors in socioculturally acquired vulnerability to body dissatisfaction and eating disorders. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, *62*(2), 252-260.
- Silva, E., Pascoal, P. i Nobre, P. (2016). Beliefs about appearance, cognitive distracion and sexual functioning in men and women: A meditaion model based on cognitive theory. *The Journal of Sexual Medicine*, *13*(9), 1387-1394.

- Simon, W. i Gagnon, J.H. (1986). Sexual scripts: Permanence and change. *Archives of Sexual Behavior, 15*, 97-120.
- Trapnell, P. D., Meston, C. M. i Gorzalka, B. B. (1997). Spectatoring and the relationship between body image and sexual experience: Self-focus or self-valance?. *The Journal of Sex Research, 34*, 267-278.
- Trivers, R. (1972). *Parental investment and sexual selection*. Cambridge, MA: Biological Laboratories, Harvard University.
- Veronelli, A., Mauri, C., Zecchini, B., Peca, M. G., Turri, O., Valitutti, M. T., Dall'Asta, C. i Pontiroli, A. E. (2009). Sexual dysfunction is frequent in premenopausal women with diabetes, obesity, and hypothyroidism, and correlates with markers of increased cardiovascular risk. A preliminary report. *The Journal of Sexual Medicine, 6*(6), 1561-1568.
- Wiederman, M. W. (2000). Women's body image self-consciousness during physical intimacy with a partner. *The Journal of Sex Research, 37*, 60-68.
- Wiederman, M. W. (2001). "Don't look now": The role of self-focus in sexual dysfunction. *The Family Journal, 9*, 210-214.
- Wentland, E. J. (1993). *Survey responses: An evaluation of their validity*. San Diego: Academic Press.
- Whelan, E. A., Sandler, D. P., McConnaughey, D. R. i Weinberg, C. R. (1990). Menstrual and reproductive characteristics and age at natural menopause. *American Journal of Epidemiology, 131*(4), 625-632.
- Woertman, L. i van den Brink (2012). Body image and female sexual functioning and behavior: A review. *The Journal of Sex Research, 0*, 1-28.
- Wolpe, J. (1968). Psychotherapy by reciprocal inhibition. *Conditional reflex: A Pavlovian Journal of Research and Therapy, 3*(4), 234-240.
- Yamamiya, Y., Cash, T. F. i Thompson, J. K. (2006). Sexual experiences among college women: The differential effects of general versus contextual body images on sexuality. *Sex Roles, 55*, 421-427.

Yelland, C. i Tiggemann, M. (2003). Muscularity and the gay ideal: Body dissatisfaction and disordered eating in homosexual men. *Eating behaviors*, 4(2), 107-116.